

A. 3729.

Callinna narrid ja narrifesed

Juttudes tarkadele ajawiitels ette kujutamid
G. Bornhöhe.

Sisu:

- I. Kuulsuse narrid.
- II. Raha narrid.
- III. Armastuse narrid.
- IV. Narride narr.

Keiserliku Aawaliku
Rim. kogu kink. 1916.

Tallinnas.

K. Busch'i raamatukaupluse kulguga trükitud.

1892.

Tallinna narrid ja narrifesed.

Juttudes tarkadele ajawiiteks ette kujutanud

G. Bornhöhe.

S i s u :

- I. Kuulsuse narrid.
- II. Raha narrid.
- III. Armastuse narrid.
- IV. Narride narr.

Keiserliku Ahaliku
Rm-kogu kink, 1916.

Tallinnas.

R. Busch'i raamatukaupluse kulguga trükitud.

1892.

Дозволено цензурою. — Дерптъ, 4-го Юня 1892 года.

Печатаю въ типографіи Г. Матизена въ Ревелѣ, Никольская
улица, домъ № 23.

I. Kuulsuse narrid.

1.

19-mal aastasaja lõpul olivad Jaan Tatikas ja Salomon Besipruul ilma kahtlemata kõige suuremad waimufangelased Tallinnas — kui mitte terve maailma, siis ometigi kumbgi ühe inimese silmas, ja need inimesed olivad nemad ise.

Kui Jaan Tatikas mitte üle maailma kuulsaks ei ole saanud, siis ei ole see tema laisa tahtmise süü. Tema on selle tarwis jala sootwisid saltwede kaup, palawat higi pangede kaup ära kulutanud. Ta sündis oma esimesel elupäewal ja ilmutas kohe kindlat nõuu, kuulsaks meheks saada, sest temal oli pahema käe küljes paljalt neli sõrme. Wõib olla, et Tatika looja tema loomise ajal kuni wiieni selgesti lugeda ei mõisunud; wõib ka olla, et ta lapsele kohe tulewase kuulsuse pandi kaasa tahtis anda; olgu see, kuida tahes, aga nii palju on tõsi, et Jaanil pahemat põialt, mõnede teatuste järele ka üht tarwilikku kruud pää küljes ei olnud ja et see asi kohe hulga inimesi temast rääkima pani. Ja see'p see kuulsus ongi . . .

Nii kaua kui Jaani mähtmetes peeti, olivad tema kõrged püüdmised ning waba liikumine takistatud;

oma paha meelt selle üle ataldas ta wäga walju hääle ja säherduste tegudega, millede järeldufed hari- mist nõuawad. Nii pea kui ta oma enese jalgade pääl kõndida tohtis, ilmus ta koha tema selge ja kindel tahtmine oma nime inimeste suhu sobitada, nimelt sel wiisil, et ta keelu wastu afna pääle ronis ja säält wälja kukkus. Afen oli wäga kõrges ja Jaan oleks kergesti oma kuulsuse himu ohwriks wõi- nud saada; aga tema õnneks läks just sel silmapilgul Wene aednik, ilmatu lai sõstra-korw pää pääl, afna alt mööda; Jaan kukkus korwi sisse ja muutis sõst- rad — sõstra-moosiks. Kui teda säält wälja aidati, oli ta terve, aga pisut uimane ning suure sisse tehtud pirni nägu. Uulitsapoiisid lakkusiwad ta suure isuga puhtaks. Terve nädali jooksul ei räägitud Tallinnas muust kui sõstratega sisse tehtud poisikestest. Jaani wanemad oliwad selle juhtumise üle nii koh- kunud, et nad koha kõrge elupaiga maha jätsiwad ja linna wiimses otsas tillukese maja ostiwad.

Kui Jaanile kahetsa aastat wana oli, astus ta odawasse rahwakooli, et enmast suurel määdul oma tähtsale ülesandele ette walmistada. Koolis tuliwad tema kõrged püüdmised mitmel näol walguse ette. Ta niterdas kõik lauad ja pingid nii naljakaid wigu- rid täis, et keegi erapooletu päältwaataja naeru ei wõinud pidada. Koolmeister aga oli karsitu ning kiusliku loomuga mees, kes laste iseloomust diete lugu ei mõistnud pidada. Tema wõttis ühel ilusal suwe- hommikul Jaani käsile ja joonitas talle selle paiga pääle, kus selg ja jalad korruga nime kaotawad,

teist moodi wigurid, mis Jaanile suuremat nalja ei teinud. Jaan ilmutas nõuu, mõnda mõistlikumat kooli oma sisseastumisega auustada, ja et Jaani wanemad, nagu see nende kohus oli, ikka ja igas asjas poja tahtmist täitsiwad, siis sai Jaanike teise kooli pandud. Siin jättis ta lauad ja pingid peaaegu puutumata, kiskus aga selle eest oma kaasõpilaste raamatuteft lehed wälja, tegi paberist kuulifid, kastas need tindi sisse ja pani neid salamahsti sõrmede abil igale poole lendama, kus mõni inimese pääluu märgiks ees juhtus olema. Ühel päewal lendas niisugune kuul just koolmeistrile otsekohe suhu, kui see just seletamas oli, kuida täht a laulmise juures peab kõlama. Jälle riputati Jaanile põletamata kasetuhka selja pääle; sel ajal tehti seda üleüldse üpris sage-dasti, palju jagedamini, kui seda kannatajate poolt ihaldati.

Jaan läks kolmandamast koolist suuremat digust ja haridust otsima. Aga ta oli esimeste õpetajate eeskutuste läbi kooliskäimise himu sootumaks ära kaotanud; tema istumise paik koolitua wiimses pingis jäi nädalite kaupa soojentamata ja tema raamatute sees röömustasiwad kõik kõige rahulifema pesapaiga üle, mida nad iales maa päält leidnud. Nasta lõpul oli Jaani õppimiste arwustus-nummer — 0 ja tema õppimise himu weel kaks wõi kolm korda wähem. Nõnda astus siis Jaan Tatikas wanemate loaga koolipoisi seisuseft walja, kui ta 16 aastat wana oli. Tema oli kõrge hariduse pulga pääle jõudnud, sest ta rääkis Tallinna murdega Saksa keelt, luges

suurt tükki selgesti ja mõistis wigabega kirjutada. Kuulsuse ihaldus, mis seni pool teadmata tema pöues oli hinganud, ärkas nüüd wägetwal wiisil. Et ta kuulsaks meheks sündinud oli, selle poolest ei olnud Jaanil mingisugust kahtlemist. Küsimus oli üksi: mil wiisil? kui kergesti?

Rümme aastat otsis Tatikas asjata koostmist nende küsimiste pääle. Tööd ei teinud ta selle ajaga küll mitte kõwerat kõrtgi; aga ta mõtles wäga palju, magas wähel 24 tundi järjesti ja hakkas siis jälle mõtlema. Wanemad nägiwad, kui raskesti poeg ennast waewas, ega sündinud teda wägise igapäewasele tööle; neil oli õnneks nii palju jõudu, et oma õrna kuulsuse taimet mureta wõisidwad kosuda lasta. Wiimaks juridwad mõlemad ära; poeg waotas nende filmalaod kinni ja wõttis nõuaks, enese filmad nüüd alles hästi lahti teha.

Kord lamas ta harjunud wiisil mere ääres kõhuli maas ning wahtis mõtterikka näoga wagusalt wulisewate woogude pääle. Ta film jäi ühe paadi pääle seisatama, mis madala koha pääle sattunud oli, nii et kaks meest, kes sees istusidwad, teda milgi wiisil paigast liigutada ei saanud. See'p see suur filmapill oligi, kus tulewiku tee ja kuulsuse läige korraga Tatika waimusfilma ees wilkusidwad.

„Miks pärast ei ole paadid nii tehtud, et nendega wee ja kuitwa maa pääl ühtlasi wõiks sõita?“ ümises Tatikas, oma nina otsast kinni hakkates. „Miks pärast ei ole merelaewad mitte ühes tükkis ka õhulaewad? Seda mõtled ei ole weel kellegile pähe tulnud.

Seda fidetud inimeste tarkust! Tuustitwad maa ja taewa läbi, aga tõde jääb ikka kahe silma wahele... Tänu Jumalale! Ma tean nüüd, mis mind ühe pauguga kuulsaks teeb. Ma tahan ühe sõiduriista teha, millega ühel hoobil maa pääl, wees ja õhus wõib sõita... Mmm! Ma olen suur wäljamõtleja. Rahju et mu esimene leidus nii hirmus lihtlabane on!"

Tatikas kargas püsti ja tormas koju, nii et tolm taga oli.

Seft saadit uuris Tatikas looduse salawägesid ning püüdis neid oma auuks ja teiste kasuks tarwitada. Ta ostis enesele Saksa keeli raamatu, nimega „Elementarkursus der Physik“, kus kõit looduse saladused otsekui lahtise peo pääl wälja laotatud olitwad, 24 poognat kirjutuspaperit, tsirkli ja pliiatsi ning hakkas plaanisi joonistama. Plaanide järele lasi ta raud- ja puuseppadest masina jaod walmis teha ja seabis nad ise kokku. Töö edenes kiiresti. Kolme aasta pärast oli uus sõidu-, ujumise- ja lendamise-masin walmis.

Tatikas kutsus sõbrad ja tuttawad kokku ja tegi nende nähes esiti kuitwa maa pääl sõidu katsed. Katsed oleks ilma kahtlemata wäga hästi korda läinud, 'poleks mitte masinal üks tühine, kõrwaline wigad olnud, nimelt see, et ta koguni liikuda ei tahtnud; alles siis, kui Tatikas talle südame täiega tugewa jalahoobi andis, ärkas masin unest, wärises ühe filmapilgu ja — heitis teise külje pääle...

Siis tegi Tatikas weesõidu proowi. Kergesti oleks ta otsekõhe Australiasse wõinud sõita, kui jällegi pisukest äpardust ei oleks juhtunud. Juhtus aga nii

et Tatikas oma uue laewaga, mida kätte ja jalgega wõis sõuda, mere põhja waos, enne kui ta weel dieti sai pääle istuda. Suure waewaga saiwad suremata leibja ja leidus uppumise surmast päästetud. Tatikas lubas nüüd otjekohe õhu sisse purjetada ja aegamööda kõige majakraamiga kuu pääle elama kolida. Kui masin jälle kuitu oli, istus Tatikas tema pääle ja hakkas elawasti üht wänta keerama, mis lennumasina tiivad liikuma pidi panema. Masin kriiksus ja kääksus wäga kardetawalt; wist oleks ta lähemal filmapilgul terkima hakanud, aga just sel filmapilgul astus Tatikas jälle maha ja ütles külma werega:

„Siin on wähe tuult.“

Ta wiis masina koju ja seadis ta oma maja katuse pääle üles. Parajal ajal puhus kange tuulehoog ja Tatikas mõdtis filmadega maa ja kuu wahet. Lennumasin kõikus, terkis ja — lendas oma leidjaga taewa? Ei lennanud, waid kukkus suure praginaga katuselt maha ning lagunes mitmeks tüükiks. Tatikas ise oleks peaaegu siiski laelamurdmise teel õhu elanikkude liiki sattunud, aga tema praeguseks ja maailma tulewaseks õnneks ei olnud katus mitte kõrge; nii pääsis suur wäljamõtteleja nikastatud liikmete, kriimustatud põskede ja rõhutud südamega.

Ta jättis selle leiduse mõneks ajaks seisima ja hakkas teisi masinaid ehitama. Tema leidused oliwad igapidi täielikud ja kasulikud, aga neil oli kõigil see ainuke wigaga, et neid keegi kufagi, kufagi ega millagi tarwitada ei wõinud. Tatikast ei eksitanud misgi äpardus; üksi see oli paha, et ta warandus

pikkamisi otsa lõppes, kuna keegi, ka mitte kõige tar-
 gemadgi inimesed temale poolt kopikat väljamõtlemise
 hääks kinkida, veel vähem laenata ei tahtnud. Ta-
 tika maja, millel kõigest kõiki kolm kambrikest oli,
 kubises küll imelikkudest torudest, ratastest ja fraa-
 nidest, aga toiduvara oli säält väga harva leida. Tati-
 kas ja tema suur koer Pontu olivad maja ainsad
 elanikud; mõlemad olivad nii lahjad ja õõnsad, et
 neid mõnede kentsakate masinate mudeliteks võdis pi-
 dada; ajuti kui nälg neid liiga näpistas, wahtisivad
 nad niisuguste filmadega teine teise päale, mis kum-
 magile palju hääd ei tõotanud.

Omas väljapidises olekus näis Tatikas lihtsaid
 ja algupäralisi moodisid armastawat. Vähemast
 olen mina näinud, et ta ühe korra terve talve läbi
 õlekübaraga meie linna uulitsate pääl hiilgas; teine-
 kord äratas ta minu imestusega segatud auukartust
 selle läbi, et ta palatwal suwe ajal nendesamade uulit-
 sate pääl paksu talwepalitu sees ilmus, mis temale
 kuni taldade alla ulatas ja lõuast kuni jalawarwas-
 teni osalt nõõpide, osalt nõõpnõeltega kinni pandud
 oli. Ma ei tea, kust ta selle imeliku ülikuue oli
 võtnud; ei ma ole ka ialgi aru saanud, kas ta teda
 selle pärast kandis, et ta sarnast riide näomoodi kõige
 kaunimaks pidas, või selle pärast, et ta oma rätt-
 sepa wigaga katta tahtis, kes tema püksa digeks ajaks
 walmis ei olnud teinud.

2.

Salomon Westpruul oli vähemast niisama maias
 kuulsuse järele, kui Jaan Tatikas, aga temal oli hoo-

pis teist moodi tööpõld. Juba warases nooruses oli tema selgesti aru saanud, mis sugune kuum waim tema pöues õhtus, mis sugusele tähtsale tegetusele saatus teda oli kutsunud.

„Mul on õigus, Homer'i, Shakespear'e't ja Goethe't põlata,“ hüüdis ta waimustuses, kui ta kreiskooli lõpueksamist läbi oli kuffunud, „aga ma tahan rahul olla, kui mind ükskord Gesti Schilleriks saab nimetatama.“

Neist sõnadest wõib iga lugeja, kes midagi lugenud on, ise märgata, et Salomon Wesipruul tõusew täht Gesti luuletuse taewas oli. Kindla nõuuga, oma rahwale jäädawat waimuwara ja esimest suremata nime linnida, istus ta maha ja tõukas sule tindipotti. Töö edenes imeliku kiirusega, sest õhtaks oliwad kaks sulewart ühest otsast teiseni puruks näritud, kolm poognat paberit tindiplarakaib täis ja luuletaja sõrmed küünarnukist saati süsimustad; luulest oli juba päälkiri „Leekiw armastus“ walmis. Teisel päewal saidwad luuletuse esimesed sõnad: „Ma armastan“ — lõpetatud. Nädali lõpul jõudis Salomon sellele otsusele, et tema waim räägitud ajal salmide loomiseks weel küps ei olnud. Sõpradele seletas ta asja ligemalt ja lasi märgata, et ta Gesti rahwa arusaamist kõrgema luulekunsti kohta weel nõrgaks ja meistritööde kirjutamist liig waraseks pidawat.

Ta wõttis nõuaks, üht undisjuttu kirjutada. Tal oli küll natuke häbi, suuri andeid nii wiletsa töö tarwis raisata; sest mis asi wõib kergem olla, kui juttude kirjutamine? Pole muud waja, kui wõta tindipotist ja lao paberi pääle. Imelik oli üffi see,

et Salomon, kui ta tõesti tööle hakkas, midagi paberi pääle laduda ei leidnud. Mitte kõige vähemat juhtumist ei tulnud talle meelde. Salomon mõtles selle asja üle järele, kuni ta magama jäi ja imelikku unenägu nägi; üles ärgates leidis ta rõõmuga, et unes nähtud juhtumised Gesti uudisjutu tarwis nagu loodud olivad: Kohe pistis ta sule tindipotti; aga — tont teab, kust see tuli — ta ei võinud milgi wiisil õiget hakatust leida. Sõnad ja laused wilksasiwad otsekui pääsukeste salk ta pääst läbi, aga ta ei jõudnud ühegi sabast kinni hakata. Kuna ta ahastades ja higinistades sõnu otsis, läks unenägu ta mälestuses kahwatuks, karieses lõhki ja kadus wiimaks ära, nagu kerge ubu homikuse tuule käes. Wesipruul tegi weel mitu korda uuesti katset, aga uudisjutu päätükide arv jäi ikka nulliks, tindiblarakale arv lugemataks.

Nastad läksiwad mööda.

Salomon ei langenud kordagi selle patu sisse, et ta oma annete pärast kahtlema oleks hakanud; ta teadis, et tema luulehallikas ühel päewal kangesti woolama hakkab ja terve maailma tema kiitust täis soristab. Ta ootas seda päewa pikifilmi ja wabandas tema pikalest tulemist mitmesuguste põhjustega. Kuni 25 aastani pidas ta ennast liig nooreks; siis hakkas ta üleliigse wanaduse pärast wärisema; segamata rahu puudus, waeusus ja mured saiwad waimustuse lämmatajateks seletatud; lihtlabased elusaatused, kitsas filmaring, wilets toit, iseäranis luulewafesed silgud ja riimita kartohwliid langesiwad raske kaebtuse alla; kõige suuremateks süüdlasteks saiwad aga endised luuleta-

jad mõistetud, kes Salomoni kõige sügavamad mõt-
ted ja kaunimad riimid eest ära olivad norinud.

Rümnne aasta jooksul ei olnud luulekunst Wesi-
pruulile nii palju kasu toonud, et ta selle eest toosi
tuletikka oleks wõinud osta. Et ta kehwa mees oli
siis pidi ta igapäewase tööga enesele päätoidust muret-
sema. Kindlat ametit kartis ta kui tuld, sest see
oleks tema luulewaimu lümmatada wõinud; kes ennast
pahma hulka segab, seda sööwad sead, ütlewad Saks-
lased. Nõnda oli Salomon aegamööda mitmed ame-
tid läbi katsunud; ta oli kaupmehe õpipois, mõisa
kirjutaja, külatoolmeister, seakarjane, ajakirjanik,
toapois, wabriku töömee ja kõster olnud. Meie
maal passiwad need ametid ühe inimese käes wäga
mõnustasti kokku. Piikamisi oli Salomon 30 aastat
wanaks saanud ning enesele sada rubla raha ja
ilmatuma hulga eluteadust korjanud. Nende wa-
randustega tuli ta suwe hakatusel Tallinna ja wõttis
ette, nüüd alles täies wabaduses ja segamata rahus
luuletööd tõsiselt pääle hakata.

Linna wiimses otsas, sääl kus uulitsad liiwaga
sillutatud ning majad nii madalad on, et üürihinnadgi
pisut rõhutud saawad, asus Salomon suweorterisse.
Ta üüris enesele selle tartwis pool lagunenud lusthoone,
mis laialise, aga ammugi Jumala hoolets jäätud
aia sees seisis. Rohi oli üksik, waike ja luulelik
— just nagu Salomon oli soowinud. Ümberringi
paks, roheline rägastik, kõrged, sammaldanud puud,
eemal hallitanud plank terawate lauastega. Pangi
tagant paistis pool lümmakile waonud, wana ja

päält näha tühi majake harimata kapsaia festel. Harwa oli kaugelt uulitsapoiste wilistamist ja mõne ekfinud lehma ammu mist kuulda.

„Minu tund on tulnud,“ ümises Wesipruul, kuna wühalik wärin ta nahast läbi käis. „Siin on kõik koos, mis luulewaimu wõib kosutada: wainne, mureta elu, sada rubla oma raha, rammus toit maja peremehe köögist, kirju elusaatuste mäletus, luuleline elupaik. Süda, mis sa weel igatsed? . . . Oh, pagan wõtku, paberit on weel wähe!“

3.

Wesipruul keeras lusthoone ukse lukku ja läks linnast paberit tooma. Georg Meyeri poest wõttis ta nii paksu paberirulli kaasa, et selle pääle terve maailma ajalugu oleks mahtunud. Kodu poole kõndides, hakkas ta pääs luuletuse plaani kofku seadma. Et aga mõtted sugugi käia ei tahtnud, siis astus Salomon trahterisse ja jõi nii palju wiina, kui ta waimustuse äratusets küll arwas olewat. Päike oli juba looja läinud, kui Salomon kõrtsist wälja astus.

Wäga naljakas oli Wesipruuli kodukäiku päält waadata. Tema ei kõndinud kordagi wiit sammu ühes joonis, waid kallas ühte lugu pea paremat, pea pahemat kätt kõrwale, nagu otsiks ta mõnda hoolega peidetud pöduuulitsat; ta wahtis enamasti tardunud tähelepanemisega enese ette maha ja näis siis jälle mõnda kindlat punkti määratumas kauguses terawasti uurawat; wahete wahel pilgutab ta taewa tähtedele kawalasti filmi. Sagebästi ajas ta mokad

torusse, nagu soovits ta laulda wdi wilistada; selles ettewõtmises sai ta aga oma korratumate liikumiste läbi ikka eksitatud. Oli ta tüki maad kaunis kerulisel, aga siiski püsti ja sirgelt edasi sammunud, siis waos ta päälmine kehapool häkitselt ettepoole, jalad hakkasiwad kohutawa kiirusega liikuma ja Wesipruul lendas kui nool wälja sirutatud kätega mitu sammu otsekohe edasi; näis, kui oleks tal kindel nõuu pääga mõnda maja ümber lükata; järsku pörkas ta aga jälle tagasi, ilma et nähtawat takistust ees oleks olnud, jäi silmapilguks seisatama, puhus paleid täis, raputas pääd ja — sammus tasemalt edasi. Üks uulitsapoiss tõmbas mööda minnes ta küpara pääst ja läks sellega rahus oma teed. Wesipruul jäi küll seisma ja tegi ütlemata mõru näo jättis aga rõõwli taga ajamata. Teine hulguš tahtis paberirulli ta kaenla alt wälja kistuda, aga kergemini oleks ta Wesipruuli südame rinnust wõinud wõtta. Salomon hoidis paberirulli kramblikult kinni ja hakkas nii kole-dasti karjuma, et hulguš plehku pistis.

Roju jõudes leidis Wesipruul oma aia jalgwärawa eest joobnud mehe, kes sääl kummuli maas lamas ja otsekui furnu magas. Mehe riided oliwad narus, pää ja jalad paljad. See on imelik, aga tõsi et üks inimene, kes mõnes alewis uulitsa pääle magama jääb ennast ülesse ärgates ikka pool halästi leiab olewat. Salomoni aru läks joobnut meest nähes kohe selgeks ja ta meel üpris pahaseks; sest iga dige ristiinimene wihtab oma wigasid, kui ta neid ligimese küljest leiab.

„Küll on joomine hirmus asi,“ ümises Wesipruul

tulmu fortsutades. „No miks nüüd niisugune weis, kes meele ja mõistuse ära joob, ilma pääle on loobud? Oh sa inimeste soo teotus!... Aga uulitsa pääle ei wõi ma teda sedawiisi jätta... Ae, ärka ju, wa' lahekaus! Ega sa koguni surunud ole?“

Aga kõi hüüdmine ja raputamine oli asjata. Besipruul wõttis wiimaks joobnud mehe kätte alt tinni ja tõmbas ta aia wärawast sisse.

„Arrra kisu!“ purtsas joodik korraga.

„Ah sa elad juba?“ hüüdis Besipruul rõõmuga.

„Kes sa oled? Kus sa elad?“

„Mm-mi'a o'en A-loo'useuu'ija!“

„Mis sa oled? Looduseuurija? Oh sa wasikas!“ naeris Besipruul. „No kus sa siis elad?“

Aga joodik oli juba jälle kummuli heitnud ja magama jäänud.

„Mm!“ pomises Besipruul, teda kaastundmise ja põlastusega filmates. „Kas see ei oleks hää nõuu, kui ma kätte wõtaksin ja joodiku eluloo kirjutaksin?... Eõsi. Ma wõtan ta õõsetks enese juurde ja lasen ta hommikul jutustada, missuguste saatuste läbi ta nii sügawasse on langenud. Ehk on ta, nii lojus kui ta on, koguni mõni õnnetu armastaja? Waat' see oleks hütwa! Waat' sedawiisi saawad kuulsad romaanid kirjutatud!“

Besipruul tõstis magaja, kes wäikese kaskwuga ja nii lahja oli, et kondid naha sees kolisesiwad, kerge waewaga üles, kandis ta lüshoonesse ja wiskas ta oma woodi pääle. See läks ta weel kord õue, taewa tähtede ilu imetsema. Waewalt oli ta trepi pääle maha istunud, kui ta haledat hoigamist kuulis, mis

lusthoone tagant näis tulewat. Sinna tõtates leidis ta, et joodik, keda ta praegu alles woodi pääle wiisnud, rohu sees weerles ja hambaid kiristas.

„No kus ta pagan siia pääsis?“ hüüdis Wesipruul kása kofku lüües.

„Kuule U-lontrus, kui ja ff-seda weel üks kord teed, ff-siis ma löön su kondid pp-pi-pilbasteks!“ ägas joodik.

Pääd raputades kandis Wesipruul jooanud mehe oma süles jälle tuppja; siin sai ta alles aru, et ta ešimešel korrall mehe laiašt aknast, mis woodi taga lahti seisis, wälja oli wirutanud. Et sarnast õnnetust teist korda ei sünniks, tõmbas ta nüüd woodi kest tuba ja pistis joodiku teki alla. Ise heitis ta ka warsi magama. Enne uinumist tuli talle see mõte, et joodik õöse kogemata ärgata ja ei tea missuguse paha teo ära teha wõiks. Et ta sel korrall ise ka kofhe ärtaks, wõttis Wesipruul oma pita kaelasalli, mida 17 korda ümber kaela wõdis mäsšida, ja sidus ühe otša joodiku niuede, teise oma enese koha ümber. Suhtus aga nii, et Wesipruul ise sel ööl rahutu oli. Ta nägi raskeid und. Ta oli paksu romaani lõpetanud, kui korraga 25 kirjastajat ta kallale kippusiwad ja käsikirja, paljalt 100 rubla trükipoogna eest pakkudes, wägise ta käest ära rööwida püüdsiwad. Wesipruul nõudis 1000 rubla, ja kui kirjastajad teda selle pääle lõhti kistuda ähwardasiwad, põgenes ta, ikka weel sügawas unes, nende eest, roomas magama joodiku koha üle maha ja puges woodi alla; et aga kirjastajad, kuni 900 rublani pakkudes, ikka ta kannul oliwad, ronis ta woodi teisest äärest jälle üles; kaelasall sai pingule tõmmatud

ja joodik kukkus tumeda prantsuga põrandale, ilma et Salomon unest oleks ärkanud. Ta pistis pää padja alla; nüüd kadusivad tagaajajad wiimaks ära ja Wesipruul jäi rahulisele magama. Kui ta hommikul silmad lahti lõi ja minewase õhta juhtumisi meelde tuletas, pani tema imestusega tähele, et joodikut enam woodis ei olnud; woodi alt kostis sügaw hingetõmbamine. Wesipruul kummardas selle ääre üle, kus joodik oli maganud ja püüdis woodi alla waadata. Sääljuures wääratas ta ja libises woodi äärest alla. Aga üksi käed ja jalad puutusivad põrandasse, kuna teha kestipait õhu sisse rippuma jäi. Selsamal ajal oli woodi tagant tumedat korisemist kuulda. Woodi alla piiludes märkas Wesipruul, et wõõras teinepool ääres niisama häledasti lamamise ja rippumise wahel waakumas oli, kui tema ise. Wesipruul ei saanud ennast tükil ajal liigutada, sest kange naerutuhin ahwardas tema elu noore ea sees lõpetada. Seni paigus joodiku korin kuni mõirgamiseni, mille hulgas juba selgesti sajatamise sõnu kuulda oli. Wiimaks sai Wesipruul naerust nii palju mahti, et ta põlwili tõusta ja kaelasalli enese küljest lahti teha wõis. Joodiku pää ja teha kerkisivad woodi tagant wälja. Ta wahtis kurja näoga Wesipruuli otsa ja kõrgatas:

„Mis narritempu Te minuga mängite? Ja kuhu pagana rööwlihauku olen ma sattunud? Kus mu müts on? Kus mu saapad on? Mis sa hirwitad? Kes sa oled?“

„Mina olen kirjanik Salomon Wesipruul, kellest Teie wist juba kuulnud olete,“ wastas Salomon uhke tõsidusega. „Ma leidsin Teid eila õhtu uimaselt

uulitsa päält, arwasin Teid haige olewat ja koristasin siia, oma suwekorterisse. Teie olete mulle tänu wõlgu, ei mitte wandumist ega põhjamist."

Joodiku filmades läikis ikka weel umbusaldus.

"Mis Teil minuga tegemist oli?" urises ta wähe pehmemalt. "Ega ma ometigi mõni joodik wõi hulguš ole, keda uulitsa päält ära tarwis koristada. Mina olen ise maja peremees, Jaan Tatikas, kuulus looduseuurija ja masinate wäljamõtteleja."

"Seda ei wõinud mina hingest aimata," tähendas Besipruul pisut pilgelikult. "Balun südamest andeks, et ma Teid lihtlabaseks joodikuks julgesin pidada, herra Sitikas wõi Lutikas."

"Tatikas!" parandas looduseuurija. "Teie tahate suur kirjanik olla ja ei näi weel minu nimegi tundwat. Ma ei tea ka, mis Teie lihtlabaseks joodikuks nimetate. Kes nii suuri tegusid on teinud, kui mina, see ei ole lihtlabane inimene. Et Teie mind joobnud olete näinud, ei ole ime. Keda määratu õnnetus mitte jooma ei pane, see... see ei suuda wiina eest maksta. Mõtlege ise: Sila läksin ma selle õnnetu linna kõige rikkama kaupmehe juurde ühe uue masina plaani näitama, millega kiwidest otsekohe sealihä wõib teha. Ma palusin masina walmis tegemiseks ja patendi wõtmiseks abiraha. Mind wisati trepist alla. Ometigi wõib iga laps aru saada, kui määratu kasu minu masin inimestele saab tooma. Aga wõta näpust! Oleks ta kuriwaim mulle tuhat rublagi laenanud — kolme kuuga oleksin mina kuulus mees ja maailm hädaft päästetud. Aga see'p

see on, et üks inimene teist ei raatsi tõusta lasta Meelt ära heites läksin kõrtsi, oma libedat südame walu ja, wõib olla, ka oma kõrgeid waimuandeid napsu sisse uputama!”

Tatikas istus woodi ääre pääle ja langes muf-
rate mõtete sisse. Besipruul filmas teda häleda meelega, iseeneses mõteldes:

„See inimene on üks neist õnnetuteft auuahnuse ohwritest, kes ilma kõrgemate waimuannete ja tarwiliku ettevalmistamiseta suuri asju ette wõtawad. Nende nõder waim, päälegi weel kangeft tuhinaft pi-
mestatud, ei saa ialgi aru, kui lapsikud nende püüd-
mised, kui määratu wahje nende tahtmise ja jõuu
wahel on ja kui sunditwalt nende toredad kõned tilli-
keste tegude kõrwal naeru ärritawad. Nad on roo-
majateks loodud ja tahawad lennata. Aga katsu nii-
sugustele narridele tõtt suu sisse ütelda — kohe oled
sa nende weritwaenlane, oled kade, laimaja, kiusaja
— ühe sõnaga püsti kurat ise. Misgi asi ei wõi
neid pööraseid parandada.”

„Kas Teil raha on?“ küsis Tatikas järsku pääd
tõstes.

„Ei ole,“ wastas Salomon wiledasti.

„Olge meheks ja laenake mulle tuhat rubla!”

„Tohoo!”

„Teie ei saa seda mitte kahtsema,“ kõneles Ta-
tikas tungitwalt. „Kui Te ei usu, siis waadake ise.
Ma seletan Teile plaani tükk tükkilt ära, ja kui Teie
mitte eila alles emapiimast ära wõõrutatud ei ole”

„Ei, ei!“ sõitles Besipruul ahasdades vastu. „Mina ei wõi Teile kopikatgi anda. Teie plaanist ei saaks ma mitte aru; tõe poolest, see ei maksa mitte juttugi.“

„Mis kirjaniil Teie siis olete, kui Teie kõige tähtsamatest asjadest sugugi ei hooli!“ kõrgatas Tatikas.

„Ma olen luuletaja, minu tööpõld ei ole siit maailmast,“ ütles Besipruul sügawas liigutuses ning tõstis silmad ämbliku wõrkude poole, mis laest maha rippusiwad. „Ma wiiskan masinaid, millede mürin jumaliku luult taewasse tagasi peletab. Ma olen wiimne neist ära walitsetud luulekunsti jüngritest, kes maailma müdinast hoolimata ühe tähe järele kõnniwad, mis taewast nende hingesid imelise läikega walgustab.“

„Mis täht see on?“

„Suremata kuulsus.“

„Ma 'pole Te nimegi weel kuulnud.“

„Maailm ei tunne mind weel küllalt,“ ohkas Besipruul. „Mu aeg ei ole weel tulnud. Tänini ei ole ma omaist pääst weel muud kirjutanud, kui ühe laulu, mis „Muustaku aastalehes“ kuulutuste seas ilmus ja mulle 65 kop. maksuma tuli; pääle selle ühe jutukese, millega wiis ajalebe toimetajat ja seitse kirjastajat mind pipramaale saatšiwad. Ma annan neile . . . ei, ma ei anna neile nende waimupimedust mitte andeks. Miks ei teadnud nad mitte, mis sugune püha tuli minu pöues leegib? Miks ei aimanud nad, mis sugune wahutaw luulehallikas minu rinus wägewale woolamisele kipub? Pea tuleb see aeg,

mil maailm ühe pauguga minu kiitust täis pahwa-
tab ja raistu läinud luulekunst oma uut seaduseand-
jat hõisates teretab. Küll nad siis näetvad, keda
nad — pipramaale on saatnud!”

Wesipruul ei saanud waimustuse pärast enam
rääkida; ta hakkas suurte sammudega kitsast tuba
mööda edasi tagasi kõndima. Tatikas waatas haleda
näoga ta järele ja mõtles iseeneses:

„See inimene on nii loll kui labida warsis. Ta
on üks neist parandamata poolhulludest, kelle pää-
aju kange auuahnuse lõtke läbi, mis alati nende
sees loitab, wiimse tripsuni ära kõrwetatud saab.
Neil ei ole nii palju mõistust, et nad aru saaksi-
wad, et neil mõistust ei ole. Kirjuta kas päikese
pääle, et nende jõud kõrgete püüdumiste kordasaat-
miseks liiga nõrk, nende hooplemine hirmus lapsik,
nende aru segatud on, saada need seletused päikse
kiirtega koos otsekohe nende filmade sisse — nad ei
usu siiski. Häda sellele, kes haleda meele pärast
nende filmi lahti teha püüab; see õnnetu sattub nende
kustumata wiha ning põlgamise alla.”

„Kas tahate mulle üht meeleshääd teha?” pööras
Wesipruul ennast järsku Tatika poole.

„Kas laenate mulle sada rubla?” küsis Tatikas
wasta.

„Tühi jutt!”

„Tühi meeleshää nurumine!”

„Ma ei soowi muud, kui et Teie mulle oma elu-
loo jutustaksite.”

„Mis Teil sellega asja on?”

„Vaadake, Teie olete nii ütlemata loll . . . ei mitte, tahtsin ütelda: nii kentsakas inimene ja ma arvan, et Teie elus mõndagi naljakat juhtumist ette on tulnud. Mul oleks nõuu üht juttu teha.“

„Jätke see nõuu parem katti.“

„Ruda nii?“

„Teid saaks selle jutuga hullumajasse pistetama.“

„Ega seda ole.“

„See on Teie õnn, et Te seda ega midagi muud juttu ilmasgi ei saa lõpetama.“

„Miks?“

„Selle pärast, et Teie kõige suurem narr ilma pääl olete.“

„Just sedasama tahtsin mina Teile ütelda.“

„Minule!?“

„Teile. Ma tahtsin ütelda, et ma kentsakamat narri ilmasgi ei ole näinud.“

„Just minu mõtted Teie kohta.“

„Imelik, väga imelik!“ hüüdis Besipruul. „Tarkade suust olen ma sarnast rumalust ennegi kuulnud; aga kuida võib üks inimene, kellel poole kopika eest aru pääs ei ole, mind narriks pidada? Väga naljakas! Sest võiks väga häa uudisjutu teha.“

„Baat' misjugune jahupää mind narriks tuleb sõimama!“ hakkas Tatikas pahandama. „Kas tahad, ma panen su tühja pääluu tõlisesema?“

„Urge siin jämedaks minge ühtigi,“ manitses Besipruul tasaselts. „Teie ei ole oma kodu ja võite siit kogemata rutemini välja lennata, kui soovite.“

„Dot', oot', küll ma su enese lendama panen!“
karjus Tatikas ja jooksis ümber woodi Besipruuli kallale.

Ma ei tea kindlasti ütelda, kas Besipruuli wahwade liiki wdib lugeda wdi mitte. Seda ma tean, et ta kerge meelega püski suu eest auu otsima ei lähe, kui ta kogemata ei tea, et püsk tühi on. See Salomon tühja püski ette ja ta seisab sääl odawa hinna eest mittu aastat, ilma et ta ripse karwagi liigutaks. Aga lae püsk rohu ning kuuliga — ja terve maailma warandus ei suuda Salomoni atwaleda, oma seisukohta mujal, kui jada sammu selle sõjariista tagumise otsa taga walida. Et aga laetud püski ja Tatika wehklewate rusikate wahel hädaohu suuruse poolest palju wahet ei olnud, tunnistas Besipruul sellega, et ta kohe plagama pani. Kolm wdi neli korda lasi ta ennast woodi ümber kihutada. Siis tuli talle kogemata meelde, et tema siin diguse pärast peremees, et ta oma kiusajast palju suurem ja tugevam ja päälegi tema häategija oli. Üks inimene, keda ta pool surult uulitsa päält ära koristanud, oma tuppa kandnud ja oma telega katnud oli, ei wdinud talle mitte rasket wiga teha. Besipruul jäi häkitselt seisma ja pööris etteheitwa näo oma wastase poole. Tatikas pörkas tagasi ja näis ehmatuse pärast keeletuks läinud olevat. Ta taganes weel kolm sammu, kiskus kaelafalli, mis ikka weel ta puusalt maha kõlksus, enese küljest lahti, wiskas ta maha, raputas tummalt rusikat Besipruuli poole, kirjistas hambaid ja kadus ukse taha. Rõõmsa ehmatuse ja sügawa tänutundmisega nägi Besipruul tema taldasid wälkuwat.

4.

Wesipruul hakkas wärste jduuga tööle; töö oleks kiiresti edenenu, kui ta mõne hää hakatuse oleks leidnud. Aga see oli tema õnnetus: hakatust ei olnud kusagilt leida. Liigutatuid jutulõppusid oli tal enam kui küllalt käepärast, näituseks: „Kolme nädali pärast olivad Suhani ja Miina õnnelikud pulmad.“ — „Nõnda sai kurjategija oma teenitud palga kätte.“ — „Salomon sai kuulsaks ja rikkaks meheks, kuni Jaan aga käis tema ukse taga kerjamas.“ — „Kui nad weel surunud ei ole, siis elawad nad tänapäewani,“ jne. Kõik need jutulõpped olivad Salomonist enesest wälja mõeldud, igapidi uued ja algupäralsed, nagu lugeja isegi näeb. Aga hakatuste leidmises ei olnud Salomonil õnne. Hakatused olivad tema kuulsuse takistajad.

Terwe nädal läks mööda ja Salomoni paberirull oli ikka weel peaaegu puutumata. Suured ja laiad mõtted ei tahtnud kitsa paberi külge hakata. Wesipruul katsus mõtteid igapidi koguda, istudes, kõndides, woodis ja rohu sees lamades, selili ja kõhuli waimustust oodates. Wiimaks ronis ta koguni kõrge puu otsa, et järe tuul taewa lähedal ta pääd selgitaks. See paif meeldis talle nii, et ta raste waewaga pika laua puu otsa winnas ja enesele õkste wahel mõnusa istumisepaiga walmistas.

Ta oleks wist põliselt puu otsa elama jäänud, kui Jumal teda linnuks wõi ahtwiks oleks loonud; et ta paraku kogemata inimeseks oli tehtud, siis pidi ta wähemast söömise ja magamise ajaks maapinda

puutuma. Oma mõtetega jäi ta ikka puu otsa. See ei ole sugugi imeks panna, sest siin oli Westpruul viimaks uudisjutu hakatuse leidnud — igapidi uue, luuleliku, waimurikka ja sügawat looduse tundmist awaldawa hakatuse, mis wägewal jooksul, punktidest ja kommadest takistamata, edasi woolas.

Siin ta on:

„Päikese kiired kuldasiwad puude latwasid nii et just nagu kullatud olivad ja linnud laulsiwad puude latwades ja kui nad mitte ei oleks laulnud siis oleks sääl kaunis wagane lugu olnud aga nad laulsiwad ilusti ja see oli väga ilus kuulda kellel aega oli kuulda, (siin oli komma) tuul kiigutas puude latwasid mis väga ilus näha oli ehk ta küll suurem asi ei olnud ja taewas oli taewa farwa sinine“ . . .

Raugemale ei jõudnud Westpruul mitte. Ühe nädali pärast sai ta aru, mis asi teda takistas. See oli naabri koer, kes tema mõttekäiku alalise haukumise ja hulgemisega segas. Muidu oli pool lagunenud majakeses, mis naabriaiast paistis, hoopis wagane lugu; näis, kui oleks majake tühi. Üksi paha haisuga suits, mis ajuti korstnast, aknatest ja pragudest wälja keerles, andis tunnistust, et sääl keegi odawaid kiviüsa põletas. Põletajat ennast ei olnud näha ega kuulda. Seda sagedamini lasi tema suur kollane, tige ja ärarääkimata lahja koer ennast näha ja kuulda. Kui ta mitte õue pääl hirmsa mürinaga lindusid ja kassid taga ei ajanud, siis lippas ta uulitsale, kus ta kiiduwäärilise erapooletusega igast möödaminejast haukumisele asja leidis. Iseäranis

äratasiwad uulitsapoiste püksid tema tähelepanemist ja sagedasti wõttis ta neist proowiks tüki kaasa. Döse ei saanud poole wersta maa pääl ümberringi keegi magada, nii kaua kui see koer sääl juhtus olema, kus ta kuud näha wõis. Kui ta Wesipruuli esimest korda puu otsas filmas, haukus ta plangi tagant kolm tundi järjesti tema pääle.

Wesipruul sai selgeste aru, et tema suremataks ei saa, kuna see koer elab. Ta wõttis nõuuts, maksu mis maksab naabri käest koera ära osta ja tudagi wiisi waisseks teha. Ühel päewal läks ta naabrit üles otsima; ifegi on mõista et ta wembla kaasa wõttis.

Kui ta naabri duewärawast sisse astus, oli koer esimine kes talle karates wastu tuli ja kohe tõsise osawõtmisega wõdra reisa nuusutama hakkas; sääl juures urises ta nii ähwardawalt, et Salomoni nahast külmi wärin läbi sirises. Wesipruul jäi kohe seisma; ta ei julenud oimugi liigutada; waewalt on keegi loom pärast hingeheidmist nii wagane ja tõsine olnud, kui meie kangelane sel filmapilgul oli. Koer heitis tema ette kõhuli maha, pani pää käppade wahetele ja näis uinuwat. Nüüd wõttis Salomon oma wiimase wahwuse kofku ja hüüdis waljusti appi; aga waewalt sai ta häält teha, kui koer hirmsa haukumisega üles kargas ja tõsist tahtmist ataldas, Salomoni kintsu kinni hakata.

Onnaks kriuksus sel filmapilgul maja üks ja üks lühike, kõhn mehike puudulises ülifonnas, prill taewa poole sõudwa nina pääl, astus wälja. Wesipruul

nägi imestades ja pisut kohmetades, et see keegi muu ei olnud, kui looduseuurija ja mafinate wäljamõttele Jaan Tatikas. Jaani filmast wälkus kustumata wiha tuntud pilkajale ning auu määrijale wasta; aga ka Salomoni süda paisus waenulistest tundmustest selle inimese wastu, kes tema kõrge saatuse pärast oli julenud kahewahel olla; nad oleksiwad wõinud teine teise näo ära unustada, aga teine teise sõnu — ilmaegi.

„Mis Te siin waritsete?“ purtsas Tatikas.

„Tahtsin küsida, kas see Teie koer on?“ wastas Besipruul nii külmalts ja rahuliseks, kui wõimalik.

„Mis siis? Tahtsite talle seltsiks hakata? Mul on ühest koerast küll,“ pillas Tatikas.

„Ma näen, et Teie koeral muidugi parajat seltsi on,“ ütles Besipruul torklikult. „Kui Teie lossi kaitsmiseks ühest koerast küll saab, siis wõiksite teise mulle müüa, nimelt selle, kes praegu mulle nii sõbralikult hambaid näitab. Ma maksan Teile nii palju, et Te oma saabastele uued tallad alla wõiksite saada. mida Teie wist mõnele waesele olete kinkinud.“

„Küll ma sulle enesele tallad alla teen!“ müristas Tatikas, „Pontu äss, äss, wõta ta!“

Salomon tundis, et julgus, pilkamise himu ja tuue saba korruga temast lahkusiwad. Mehiselt appi hüüdes ning wemblaga kui lõukoer wõideldes, libises ta tagurpidi hootiwärawast wälja. Pontu saatis teda kuni aiawärawani, haukus säääl, kuni ta läks-tama hakkas, ja läks siis koju, peremehe käest harjunud jalahoopi wälja meelitama. See kord sai

ta silitada; tänu pärast hulguš ta wahetpidamata kuni õhtuni.

Wesipruul ei saanud rahu. Kes teab kui kaugele meelearahetmine teda oleks kihutanud, kui mitte ühel kenal hommilul Pontut kätwanult õue nurgast ei oleks leitud; wäga tõenäitlik on, et mõni mõistlik inimeseesoo sõber temale kihwti sisse oli andnud. Tatikas näis kõwasti uskuwat, et Salomon Wesipruul tema koera ära oli kihwtitanud, sest ta wiskas sur-nukeha üle plangi Wesipruuli suweforteri ette. Wesipruul wirutas ta Tatika aeda tagasi! Tatikas wiskas ta uuesti üle plangi. Pool päewa wiitsiwad mõle-mad sellega oma aega, et nad furnud koera üle plangi teine teise kätte sobitasiwad. Lõdune ajal kutsus Tatikas ühe uulitsapoiši ja Wesipruul ühe töömehe oma asemele. Need toimetasiwad asja edasi kuni õhtuni, kus furnukeha juba suuremalt jaolt ära kulunud ning otša lõppenud oli; pärast päikese loojaminemist mattis Wesipruuli töömees koera saba pöösa alla ja läks koju; Tatika asemil wiskas oma jao riismeid uulitsa pääle ja ronis teise aeda marju warastama.

5.

Siigutatud südamega ronis Wesipruul teisel hommi-kul jälle puu otša. Nüüd wõis ta rahuga tööle hakata, sest Pontu oli pärast surma waitsem kui haud. Sa-lomoni pää lohises mõtetest. Sulg libises jänese kiirusega üle paberi. Ta kirjutas pooleli jäänud lauset edasi:

... „kui paja põhi ja puud rohelisted ning rohi niisamuti nagu ta suwel enamasti on ja mitte teist

wiisi kuna koera haukumist kufagil kuulda ei olnud mis wäga häa kuulda oli sest koera haukumine rikub inimeste rahu ja segab nende und kui nad magada tahawad ega lase midagi tööd teha iseäranis aga kõrget ja sügawat waimutööd mis otsekui wahutaw wefi wägetwa waimuannetega ehitud luuletajate wainu seest wälja woolab kuiw oera haukumist ei ole" . . .

Siin pidi Wesipruul jälle seisatama. Tema tähelepanemine sai kõrwalise asja pääle juhitud. Mtpoolt tungisiwad inimeste hääled ta kõrwu ja alla waadates nägi ta, et Tatikas ja üks teine narukael plangi taga seisiwad ja ülespoole wahtisiwad.

"Näe, kus üks metsinimene on," ütles Tatikas, sõrmega Wesipruuli pääle tähendades. "Tema sugunimi on orangutang, ahwide seltsist. Katsume, kas ta rääkida mõistab. Whüüt!" wilistas Tatikas sõrmede wahelt. "Ae, sabaga mees, mis ja sääl teed? Kas lapid oma lõhki kistud püksa? Kas Pontut mäletad? Ae, kas kuuled?"

Wesipruul tegi, nagu ei aimaks ta kaugeltgi Tatika ja tema sõbra ligiolemist.

"Kuulete, Kaljapruul," kõneles Tatikas pehme häälega, "ma ei taha Teile haiget teha, aga ma annan Teile sõpruse pärast hääd nõuu: minge hullumajasse. Ma olen kuulnud, et sääl suuremaidgi hullusid on parandatud, kui Teile olete. Praegu ei ole Teile lugu weel nii paha, et sugugi lootust üle ei jää, aga ärge jätke asja hooletuse kätte; ühel päewal tuleb märatsemise tuju Teile pääle ja Te ha-

kate asju katti murdma. Võtke hää nõuu wasta ja kõnelege aegsasti tohtriga enese mõistuse pärast.“

Wesipruul aimas, et teda pilgata tahetaks; ta hakkas wihaseks minema.

„Jätke mind rahule, Tatikas,“ ütles ta kaunis tungiwalt. „Arge norige riidu, kui hääga läbi saab. Kui see Teie õnne wõib rohkendada, siis teadke, et õige luuletaja paik taewa lähedal on. Miks Teie mind segate? Teie puurige ennast minupärast maa sisse ja laske mulda pääle ajada — mina Teid eksitama ei tule. Mis Teie siis minust tahate? Laske mind rahuga luuletada.“

„Ta on pääläest kuni jalatallani hull,“ ütles Tatikas mureliku näoga. „Et ta mind elusalt maha matta tahab, see ei ole weel nii kardetaw; aga kui ta ennast juba luuletajate hulka loeb, siis on õnnetus tulemas. Ta ronib õõse üle plangi ja tuleb mind kriimustama. Sõber, waata, kuda ta filmad põlewad! Laske endid omakaitsemise pääle mõelda, muidu on meie lugu lauldud.“

Siis kahises üks kiwi puulehtedest läbi ja lõi Wesipruuli tindipoti laua päält maha; esimese kiwi pääle hakkas teisi rahe kaupa sadama. Waewalt jõudis Salomon ennast paksu õkste ja lehtede taha peita, kus pillujad teda enam näha ei wõinud. Maha ei julenud ta ronida, sest et säherdune ettewõtmine temale kergesti otsa oleks wõinud walmistada. Wärisedes ja hambaid lõgistades wotas ta põnewusega seda filmapilkku, kus pillujad wäksiwad wõi kiwide hulk naabriaias otsa lõppeks. Raua pidi Wesipruul

ootama, sest laimaja wihtamine andis Tatika kitudrale k  warrele jõudu ja tema aias ei kaswanud päale kiwide peaaegu muud midagi. Siisgi l  ppesiwad kiwid enne otsa, kui Tatika kannatus; aga seni kui waenlased uulitsalt kiwa läksiwad laenama, libises Wesipruul orawa wiledusega puu otsast maha ja lendas lusthoonesse. Siit waatas ta sügawa rahulolemisega p  alt, kuda Tatikas ja tema sõber weel tüki aega tühja puud kiwidega loopisiwad, enne kui nad märku saidwad, et nende t  w asjata ja osalt lapsik oli.

Mitmel p  etwal ei julenud Wesipruul enam oma jalga puu otsa tõsta. S  damewaluga pidi ta nägema, kuda luulewaim lagedal maal tiitwad longu lasi, tint potis ära kuitwas ja paber muutmata walguses läikis. Wiimaks w  ttis ta südame rindu ja — istus ühel hommikul jälle puu otsa. Tatikas ei näidanud terwel p  etwal n  gugi. Wesipruul w  dis jälle segamata puhta luule laenete p  al ujuda. S  htaks oli uudisjutu esimene lehekülg walmis!

6.

Järgmisel   l sai Tallinnas üks kiritegu ära tehtud, mille läbi see õnnetus sündis, et Gesti kuulsam ja algup  ralisem uudisjutt tänapäewani kirjutamata on. Sel   l ronis üks lühikene, lahja mees selle puu otsa kus kõige toredam täht meie luuletawas oma kulda käsikirja lehek  lgebe päale puistas. D   pimedus ja paksub lehed tatsiwad musta t  w, mis nende warjus sai tehtud.

Teisel hommikul istus Wesipruul jälle laua p  al.

Töö ei tahtnud täna edeneda. Salomoni süda oli raske ilma et ta ise selgesti oleks teadnud, miks-pärast; wõib olla, et paha unenägu ta und oli seganud; wõib olla, et kurjad aimamised tema waimu waewasiwad. Lõuna ajal tahtis ta harjunud wiisil puu otjast maha ronida, pani aga imestusega tähele et ta oma tagumist keskpaika lauast enam lahutada ei wõinud; näis, kui oleks tähendatud kehajagu juuri ajanud ja nendega lauast läbi kaswanud. Salomon katsus seda riidetükki, mida peenikeses seltsis „püks-teks“ ei tohi nimetada, kättega laua küljest lahti rebida; aga selle püüdmise ainus järelbus oli see, et püksid hädaohtlikult kärjema hakkasiwad. Ta katsus püsti tõusta; aga laud kiskus teda oma raskusega ikka jälle istufile. Ta katsus lauaga seltsis maha ronida, aga laud jäi okste wahetele finni ja sundis ta Wesipruuli paigale jääma.

Salomoni meel läks ärdaks. Miks pidi saatus just teda kiusama? Mis oli ta sellele kurjale inimesele teinud, kes tema istepaiga sula liimiga oli ära määrinud? Mis aitas nüüd kõige tulisem waimustus kui ta üht ainust paari püksagi laua küllest lahti ei jõudnud sulatada?

Raua istus Salomon kõrgema sundmuse wael oma laua pääl ja korutas kurwi mõtteid. Oleks tal wähemast saag kae pärast olnud, siis oleks ta lauda kahest kohast lühendanud ja walsti koha pääle finnitatud puufilbiga allapoole jõudnud. Aga kust saagi wõtta? Appihüüdmine oleks ehk aidanud, aga kes tahab niisuguses olekus appi hüüda?

Nälg, mis suurte meeste mõtteid teritab, sundis ka Besipruuli üht hääd nõuu leidma, mis tema waimuterawusele enam auu tegi, kui kõi ta luuletused kokku. Ta wõttis ette, wangistatud riiet, nagu Joosep wanal ajal, maha jätta ja ilma temata põgeneda. Ta wiskas saapad jalast, sasis kättega oks-test kinni ja libistas pikkamisi, ettewaatlikult ning tõsiselt oma alumise kehapoole püksitorudest wälja. Ta oli nüüd waba, wabam kui keegi haritud Europlane.

Ta luuris lehtede wahelt läbi, kas kusagil mõnda tema katwaluse imestajat wahtimas ei oleks. Kui ta selle poolest arwas julge olla wõiwat, ronis ta imeliku kiirusega puu otsast maha. Waewalt puutus ta jalaga maapinna külge, kui naabriaias mürisew naermine tõusis ja hulk inimeste päid plangi tagant üles kerkisiwad. Piltwe täis pikkamise sõnu sadas Besipruulile kaela. Salomon näitas siin, et ta tõesti kõrge loomuga ja peenikese haridusega mees oli. Ta ei wastanud ühegi pikkamise pääle, waid tõttas kiirel — wäga kiirel — sammul oma suweforterisse ja täiendas siin oma ülifonda tartwilikul wiisil. Uhtusega wõin ma tunnistada, et minu kangelane, Salomon Besipruul, üks neist toredatest Gesti luuletajatest oli, kes kats paari püksta omaks wõis nimetada.

Siis tegi Salomon weel midagi, mis tema mehisest meelest ja wankumata wahtwusest hiilgawat tunnistust annab. Ta istus oma suweforteri ette ja näitas Tatikale ja tema sõpradele tõsise nõoga rufikat; ja kui nad selle pääle weel hullemini naerma

ja kiwidega pilluma hakkasiwad, läks Salomon tuppaga tagasi, sellega tunnistades, et wahwus ja ettewaatamine wäga hästi kokku sünniwad.

Sest, kuida Wesipruul hiljem weel wiimast korda puu otsa ronis ja laua säält alla wiskas, kuida ta siis püksid laua küljest lahti tegi, mis nägu tähendatud reiekate oli ja mis nägu ta wiimaks jäi — sest ei haka mina laiemalt rääkima. Ehk soowib suur luulekunstnik ise sest weel suremata laulu teha; mina ei taha tema eest ta kõige tähtsamaid elujuhtumisi, mis luule süüks kõlbawad, mitte ära norida. Sügawa kaastundmisega pean aga ilmutama, et Wesipruuli luulehallikas jällegi mõneks ajaks finni jäi. Puu otsas oli ta elawalt woolama hakanud, aga sinna ei julenud Salomon enam jalga pista. Küll katsus ta lagedal maapinnal õnne, aga asjata. Kelle mõtled alati taewa laotuses ümber lendawad, see ei wõi neid mujalt kui säält otsida, kui neid tarwis on. Wesipruul läks nukrats ja leidis, et tema praegune suwekorter enam tema kõrgete püüdumiste kohane ei olnud. Ta hakkas juba teist elupaika otsima — muidugi kõige kõrgemate puude ligidal —, kui üks ootamata juhtumine tema rinda jälle lootusest paisuma pani.

7.

Jaan Tatika majas oli katuse all pisukene kambrike, kus Tatikas ööd ja päewad armastas istuda, kui ta mõne iseäranis tähtsa ja salalhoidewa leiduse kallal töös oli. Praegu näis lugu jälle nii olnud, sest Tatikas ei olnud mitmel päewal enam oma urkast wälja tulnud ega kedagi enese ligi lastnud. Tuttawatele oli ta segaselt märku andnud, et ta pea

imestawa maailma ette ühe uue leidusega tahta astuda, mille abil toores liha ilma tuleta kõige pehmemaks, magusamaks praeks pidi muutuma.

Ühel hommikul sündis Tatika majas hirmus plahvatus. Ratus ja tema alune kamber lendasivad kildudeks ja Tatikas oli kadunud. Tulekustutajad ilmusivad ja nähes, et midagi kustutada ei olnud, kiskusivad nad plangi ja duewarawa maha, löimad kdit aknad sisse, walasivad maja wett täis ja läksiwad siis oma teed. Politseiametnik wõttis protokollu üles, mille järele Jaan Tatika majas teadmata wiisil põlema läinud püüsirohu läbi plahvatus oli sündinud, mille läbi pool maja ära lahutatud ja peremees ise surmatud saanud. Määratu rahwahulk oli maja ette kogunud. Salomon Westpruul, kes waatajate hulgas oli, läks häbeliku rõduga kõrwale. Ta ei jootwinud õndsale Tatikale paha, aga, digust ütelda, Tatika elusse äratamise hääks ei oleks ta ka mitte üht palwet raisanud. Salomon oli liigutatud.

„Rahu Tatika põrmule!“ ümises ta iseenele ette. „Tema waim oli nõder, aga süda kuri. Ta ei oleks mind ialgi rahule jätnud. See on hää, et ta teise ilma läks. Saatus ise on selle takistuse minu teelt ära koristanud. Ma tunnen, kuda mu waimu tiiwad kohisedes tõusewad; kandku nad mind uuesti puu otsa, õhulise mõtteringi sisse“ . . .

Siin sai Salomon wastu seina litsutud. Rahwa hulgas tõusis liikumine ja wali lära. Üks tödwoorimees sõitis, walju häälega maad nõudes, Tatika maja ette. Tema wanter oli wäga pikaks weninud,

sest tal oli neljakümne jala pikkune malmist toru pääl. Esimeste rataste telje pääl istus woorimees ise, tagumise telje pääl — Jaan Tatikas. See nõudis wihaselt seletust, mis need inimesed siin ammulu suudega wahiwad ja kes tema maja päält katuse ära warastanud? Kui ta õige otsuse kätte oli saanud, seletas ta omalt poolt, tema olla hommi- kul gaasiwabrikusse läinud, üht wana toru ostma, millest ta enesest wälja mõeldud uuele masinale korstna tahtnud teha. Kõrku korjatud lihahunnikut nähes hakkas Tatikas koguni suure häälega naerma; seks oli tal ka natuke põhjust, sest see ei olnudgi, nagu Tatikas kindla sõnaga tõendas, tema oma ihu, waid seesama looma liha, mida ta mõnede rohtude abil, millede hulgas ka püssirohu olused oliwad, praeks tahtnud muuta; need rohud olewat wist iseenesest põlema läinud ja plahwatust sünnitanud.

Wesipruuli rinnus sündis teist moodi plahwatus: tema kannatus oli rebenenud. Ta läks jala päält oma majaperemehe juurde ja kuulutas, et ta korterit tulewal kuul enam pidada ei tahta. Kus ta praegu wiibib, on mul teadmata. Trükkis ei ole tema sulest tänini midagi uudist ilmunud. Lootust ei saa ta, nii palju kui mina teda tunnen, ialgi taotama.

Tatikale sai politsei poolest kõwasti keelatud, edespidi kardetawate rohtudega mängida. Ta toetas ennast sest saadik suuremalt jaolt auru ja elektri wäe pääle. Leiduste riik on tema läbi igapidi laiendatud saanud. Tänini ei ole tema masinatest küll ühtgi kusagil kätima pandud; niisama wähe on aga wastased saatused tema wäsimata waimujõudu murda suutnud.

II. Raša narrid.

„Ronti, kaltsu, konti, kaltsu, prou—ad!“

Mees, kes neid wägeward sõnu hüüdis, astus parajasti selles Tallinna alewis, mida meie esiwane-mate naljatuju „Rasfisabaks“ on ristunud, kahelordse puust maja due pääle. Mehe riided ja külm talwine päew ei tahtnud kokku leppida. Dhufene ülituub oleks kümne aasta eest mõne kerjaja seljas ligimeste kufku pääle jõudsalt tormi wdinud jooksta; praegusel ajal oli ta nii kirjaks lapitud, et esimene Tallinna rätt-seppgi ei oleks wdinud ütelda, mis karwa ja mis sugu-sest riidest tuub wanal ajal olnud. Müts näis mõne eluta põlluwahi käest laenatud olewat; jaabaste tallad ja päälisnahad kippusiwad lahku minema. Ra mehe nägu ei olnud ülikonna kohane, ehk ta küll wanadusest kortsutatud, hallidest okastest inestatud ja külma-st sinine oli; näo jooned oliwad siisgi peenikesed, nina pikk ja teraw, nagu naaskel, suu dhufeste huultega, mis kui tangid kõwasti kokku surutud oliwad; iseäranis aga ei wdinud need filmad sündinud kaltsukorjaja filmad olla, sest nende pilgu sees wilkus aegajalt üks säde, mis ainult kõrgem haridus sinna sisse wdis pillanud olla.

„Ronti, kaltsu, konti, kaltsu, prou—ad!“

Runa prouad wiibisiwad, hakkas wanamees kepiga, millel teraw raudne ots oli, prügihunnikuid due pääl läbi tuustima. Kõik riide räbalad, kondid, paberija klaasitükid, päata naelad ja filmata nõelad, mida ta säält juhtus leidma, pistis ta oma laialise koti sisse. Oleks leid nii suur olnud, kui otstja usinus

näis olewat, siis ei oleks ta kotiga wärawast enam wälja pääsenud.

„Kaltsumees, tule sisse!“ hõikas naesterahwa hele hääl maja ukse wahelt. „Kes sinuga sinna külma kätte angeldama tuleb?“

Wanamees astus kotta, kus pool tosinaid niisuguseid „prouasid“, kes oma pesu ise pesewad ja korterite eest 3 rubla kuus maksawad, teda ootasiwad; põlledes sees oli neil suurem wõdi wähem osa seda kaubawara, mida wanamees nii wiisakalt nõudis. Kaltsumees wõttis margapuu wöö wahelt ja hakkas põlletäisi ükskhaawat ära mõõtma. Sääl juures sattus ta kobe esimese põlle omanikuga, kes keegi muu ei olnud, kui maja perenaene emand Trump, kibeda waidlemise sisse.

„Oh sina häbemata waleworst!“ kilkas perenaene täsa kofku lüües. „Poolteist naela! Sinu w'a lagunenud kere kaalub poolteist naela! Mina ise olen oma käega kalfsud ära waaginud — pääle kabe naela.“

„Si ole,“ waidles wanamees elatwasti wastu. „Kadugu ma ihu ja hingega, kui siin üks trips pääle poolteise naela on! Pange kaks naela täis, siis saate kopika.“

Waevalt on wanad Greeklased wabaduse eest, Gesti ajalehed tühjade asjade pärast ja nalginud koerad ühe fondi pärast nii wahwasti wõidelnud, kui siin poole kopika pärast sai waieldud. Perenaene hüüdis maad ja taewast tunnistajateks, et kalfsukorjajal walf margapuu olla; kalfsukorjaja wannutas kõi õnnetused ennast nuhtlema, kui margapuu mitte õige ei ole. See on tõsi, et kõi margapuud, mida

mina olen näinud, naelade suuruse poolest lahku läksivad; ma ei ole ialgi tahe ühemeelise margapuuga kokku juhtunud; näib, kui elaksivad kõik margapuud isekeskis abielus.

Kui riid juba nii suureks läinud, et Euroopa rahu ähvardas rikkuda, wiskas teine naene, kellel aeg oodates igawaks läks, oma põllest perenaese kaltsu hulgale nii palju juurde, et kats naela wanamehe margapuu järele täis saiwad. Wiimane tõmbas siis punga wälja, mis muud ei olnud, kui kahest otsast kinni seotud sukafäär, soris laua aega sääl sees olewate waftrahade kestel ja andis wiimaks haleda näoga ning sügawasti õhates kopika perenaese kätte. Niisama tegi ta igaford, kui ta teistele naestele kopika wõi koguni kats maksma pidi; rahatükid oliwad otsekui haakidega ta sõrmede külge finnitatud, nii et nad sugugi säält wälja libiseda ei tahtnud. Kui wiimne kopikas wälja maksetud oli ja wanamees järele jäänud wasetükisid hoolega läbi luges, tegi ta niisuguse näo, kui oleks ta isamaa, waranduse ja pere korraga kaotanud.

Ta hakkas kotti, mis pääle leisika raskemaks oli läinud, jälle selga upitama, näis aga korraga ära nõrkewat. Rott kukkus maha ja wanamees toetas ennast hoigades wastu seina. Naesed küsisiwad osawõtlikult, mis tal wiga.

„Halastage, prouad, waeze inimese pääle,“ ägas kaltsukorjaja. „Gilest saadik ei ole ma leiwa raasukest suhu saanud. Sõud on otsas, pää käib ringi“ . . .

„Arge uskuge kelmi!“ hüüdis perenaene põlglikult. „Tal on raha küll, aga ta ei raatsi ise leiba osta,

waid katsub kavalate wiguritega nende halastust äratada, keda ta oma walsi margapuuga muidu tüsšab."

Wanamees hoigas walusamini.

"Kasi wälja!" kargatas perenaene. "Tema julgeb terjata ja enesel pung raha täis!"

"Sumal hoidku mind sest rahast üht kopikat oma kasuks pruukimast!" ütles wanamees, filmi lae poole tõstes. "Kust peakšiwad siis mu haige naene ja tuus wäetimat last päätoidust ja ihukatet saama?"

"Wale! Puhas selge wale!" hüüdis perenaene. "'Pole sul naist ega last, aga raha on sul küll. Ma olen su kelmistükka ennegi näinud. Kasi minema, muidu wõtan ma luua warre!"

Wanamees katsus kotti uuesti üles tõsta, kukkus aga see korb koguni maha ja jäi kui uimane koti otsa pool küliti lamama. Üks noor naesterahwas, waese wabriku töömehe naene, kes kahe rublases urtsikus elas, kadus jeda nähes ära ja ilmus siis kausitäie lahja leemega ja suure leitawiielakaga; ta aitas wanamehe istukile ja pakkus talle süüa.

"Teil näib ju küllus käes olewat," pilkas emand Trump. "Olete wist ära unustanud, et Te minewase kuu üüri weel ära maksnud ei ole."

"Saab maksetud," wastas noor naene punastades.

"See on kahtlane, kui Te oma terve wara kelmide ja hulgušte kätte jõödate."

"Mina ei wõi nälgunud inimese waakumist näha. Olgu see mees diglane wõi petis, aga jeda näeb igauks, et tal nälg on."

Seda oli tõesti kerge näha, sest wanamees neelas toitu nii läbemata ahnusega alla, nagu oleks tal

furmanuhtlust karta, kui söömine kahe filmapilgutuse wahel lõpetatud ei ole.

„Sel wiisil saab wana päätoer iga lõuna muidu süüa,“ nurises emand Trump. „Ega narrid ilma päält otsa lõppe. Teie aga,“ pööras ta ennast auulise tõsidusega töömehe naese poole, „makske homsel päewal üür ära ehk minge korterist wälja. Mul ei ole wähematgi himu, wõddraid inimesi oma kulu pääl prassida lasta.“

Ütlen siin kohe, et emand Trump rikas oli, et tal kolm maja, üks pood ja pangas 10,000 rubla puhast raha oli; ütlen weel, et emand Trump kohtu ees mitte wandega ei oleks wõidunud tunnistada, et kaltsuforjal haiget naist ega kuut wäetimat last kodu ei ole. Meist ütelistest näeb siis lugeja isegi, kui mõistliku, ettewaatliku ja kokkühoidliku emanda ees tal auu on seista.

Emand Trump oli enne kehwa olnud; ta rohendas oma wara selle läbi, et ta wara hommikul maanteede pääle wälja läks, talupoegade käest nende kaubawara ära ostis ja selle omalt poolt kahewõrdse hinna eest laiskadele linnaprouadele müüs, kes ise turule ei wiitsinud minna. Tema ameti-nimi oli „torgowka,“ Gesti keeli umbes: wereimeja. Emand Trump imes pakside ja laiskade werd, nii kaua kui ta ise lahja ja usin oli. Nüüd oli ta ise pakis ja lais; ta imes nüüd lahjade ja usinate, nimelt oma waese üürirahwa werd; need pidiwad oma külmade ja niiskete urgaste eest raskest hinda maksuma ja maksu hiljaks jäämist perenaese orjamisega wälja lunastama. Nõnda sai emand Trump oma majatalituses odawasti läbi.

Õnnelik mees, kes seda naestesoow pärilit oma kodukanaks tohtis nimetada, oli ameti poolest kalakaup-

leja. Isand Trumbi minewikust ei tea mina muud kõneleda, kui seda, mis rahwas temast kõneles: et ta oma terwel eluajal kellegile üht kalasaba ei olnud kinkinud. Selle eest oli isand Trumbil suur kõht ees, palju raha pangas ja Tallinn auustajaid täis. Ta laulis kirikus müriwewa häälega pass'i, ütles igale inimesele fina, kes temast waesem oli ja armastas nooremaid hurjutada, nii hästi sääl, kus tal seks põhjust oli, kui ka sääl, kus tal põhjust mitte ei olnud.

Sellel igapidi auuwäärilisel abielupaaril oli üks ainuke poeg, nimega Hermann. See oli praegusel ajal 22-aastane noorsand, lugemata noorte meeste sõber, neiude filmamuna ja oma wanemate puusärgi nael. Isa oli temast juba warases nooruses tubli kalakaupleja püüdnud teha, aga poeg oli niisugune pöikpää, et temast ialgi kaupmeest ei tahtnud wälja tulla. Häda pärast paniwad wanemad tema gümnaasiumi õppima, sest et pois, kui tal midagi tegemist ei olnud, liiga palju koerust tegi. Pois jäigi koeraks, aga gümnaasiumi tegi ta hiilgusega läbi. Ballatuse ja laiskuse pärast — nagu isand ja emand Trump selgesti teadsiwad — soowis ta nüüd weel ülikooli sisse astuda, aga sest ei tahtnud wanemad kuuldagi; see oleks hirmsat raha kulutanud ja pois oleks muidugi teiste omasuguste wõrukaelte hulgas hoopis hukka läinud. Isand Trump ehitas otse poja pärast oma majasse poe ja pani Hermannii sinna sisse kauplema.

See oli isand Trumbi ainus ettewõtmene, mis talle midagi sisse ei toonud. Hermann ei mõistnud kaubelda. Ta ei diendanud ialgi katwalate käeliigustustega waekausside aruannet, ei pannud suhkrunaela

juurde poolt naela paberit, ei võtnud mitmehinnalist kaupa ühe koti sees ega kiitnud liiwa nisupüüliks. Lastele, kes kopika eest krihvliid tulivad ostma, andis ta kamalutäie „pompommi“ pääle kauba; kerjajaid kutsus ta sagedasti ise sisse. Nõnda oli siis pood alati lapsi ja kerjajaid täis, kes mitte iga kord lahket andmist ei oodanud, vaid andja waewa sellega vähendasiwad, et ise võtisiwad, mis süda just ihaldas. Tihti pani Hermann lausa päewa ajal poe kinni ja läks sõpradega uitama. Ta oli üks neist mõnufatest „andalaskjatest“, kellel waimustatud sõpradest ialgi puudust ei ole. Sõbrad oliwad temaga igapidi ja üliwäga rahul, kuna wanemad temast muud ei leidnud, kui laitust. Sõprade filmas oli ta lustilik, waimurikas, wiisakas ja kuldse südamega noormees, wanemate filmas — ühe neist sagedasti pruugitud sõnaga ütelda — „rumal wasikas.“ Rumal oli digus?

Kaltsukorjaja oli söömise lõpetanud. Ta pühkis suu kuue hõlma sisemise poolega puhtaks, tänas wiisakalt ja hakkas siis noore naese käest, kes teda oma waesusest oli söötanud, raha nuruma, mille eest ta haigele naesele lõhu rohtu tahtis osta. Noor naene oli ikka weel emand Trumbiga kibedasti riidlemas; igal muul ajal oleks ta täitmata wanamehe wist hästi läbi hurjutanud; et ta aga sel korral perenaese südant nii raskesti, kui wõimalik, haawata soowis, andis ta kaltsukorjajale oma wiimsed wiis kopikat, mis tal hinge taga oliwad. Wanamees tänas ta selle ande eest wiisakalt, upitas koti selga ja läks oma teed, naifi kustumata wiha ning delusfega kallema jättes.

Uulits oli libe ja wanamehe kott raske; poe ukse ees kuktus ta nii õnnetumalt maha, et oma pää werisets Idi ja uimafelt lamama jäi. Seda nähes jättis Hermann kobe kōhwi ja nuudlite ostjad seisma, tõttas õnnetule appi, pani werejooksu lumega seisma ja sidus haawa oma ninarätifuga kinni. Kui ta wanameest maja sisse tahtis landa, ägas see nõrga häälega:

„Wiige mind koju . . . oh, ma suren . . .
koju, koju!”

„Kus Teie kodu on?” küsis Hermann kōhtudes.

Wanamees ei wastanud; ta hakkas mõlema käega oma rinnast kinni ja näis uuesti uimafets minewat.

„Ma wiin ta otsekobe haigemajasse,” ütles Hermann iseenele ette.

„Kuju, koju . . . Jumala pärast koju!” sosistas wanamees uuesti.

„Kus Teie elate?”

„P*** uulitsas . . . Schaumbergi pärijate majas.”

Hermann imestas, et waene kaltsukorjaja, kelle ülifond talle enesele tänuiliku tööpõldu pakkus, ühes neist kõige uhkematest Tallinna uulitsatest ja ühes neist kõige toredamatest majadest selles uulitsas elas; ta ei hakanud selle asja üle sügawamalt järele mõtlema, waid kutsus woorimehe, seabis wanamehe hooliga saani päale istuma, hoidis teda ise kinni ja oli, oma kergest riidest hoolimata, sõidule walmis.

„Mu kott . . . kott!” karjatas wanamees hirmjas ahastuses.

„Mis sugune kott?” küsis Hermann.

„Kaltsukott! . . . Urge unustage mu kaltsukotti maha!”

Hermann tõstis kalsufukoti, mis tõesti peaaegu unustuse kätte oleks jäänud, saani sisse ja käskis voorimeest sõita.

„Pöörane, mis su arus on?“ karkis sel filmapilgul emand Trumbi hääle duetwärawa wahelt. „Hermann! Hermann!!! . . . Kuhu ja tormad? Ei kuulegi. Dota, kui ma su naha kätte saan! Oled sina fantide wedaja? Kelle hooleks sa poe jätab, kuri loom? Hermann! Hermann!!! . . . Herrr—mann!!!“

Aga Hermann oli juba nurga taha kadunud.

„Miks T'e voorimehe wõtsite?“ hädaldas wanamees tee pääl. „Minul ei ole temaga tegemist. Mätske ise talle, kui tahate.“

„Olge mureta,“ naeratas Hermann.

Rad jõudsiwad warsti suure neljakordse Schaumbergi pärijate maja ette. Hermann tundis seda maja wäga hästi, sest ta oli mitu sada korda nende aknate alt läbi kõndinud ja ülespoole wahtinud, lootes, et üht kallist nägu näha saaks, mis alati ta meeles mõllus. Maja sisse ei olnud teda paraku ialgi kutsutud ja ta ise ei olnud, oma muidusest ninatarkusest hoolimata, oma jalga kordagi pühandatud läwe üle julenud tõsta . . . Hermann aitas kalsufukorjaja saanist wälja ja oleks teda hää meelega trepist üles talutanud, aga wanamees tõrjus teda küünarmukkidega enesest eemale ja käskis wiibimata koju minna.

„Teie kute jälle maha, kui ma Teid ei hoi,“ pani Hermann wastu.

„Laske mu käsi lahti!“ kähises wanamees wiha-selt. „Ma saan ilma Teietaagi läbi.“

Hermann pidi ta haleda meelega lahti lastma.

Wanamees hakkas, kotti enese järel lohistades ja kardetawalt tuitudes, trepist üles ronima. Waetwalt sai ta faks, kolm sammu astuda, kui ta filmanähtawalt ära nõrkes ja wist uuesti oleks kukkunud, kui mitte Hermann teda kohe ei oleks toetanud. Wanamees ei tõrkunud enam abi wastu; ta jalad oliwad nii nõrgaks läinud, et Hermann teda ja ta kotti enam kandma, kui toetama pidi. Trepp oli wäga pikk, wäga keeruline ja — nagu kõik Tallinna trepid — nii pime, et kuulus Egiptuse pimedus selle kõrwas kui päetawalguš oleks sáranud. Kui Hermann oma koormaga wiimse astme pääle, nimelt katuse alla, oli jõudnud, arwas ta suurema poole oma eluajast ju möödas olewat.

Julgesti wõin siin ütelda, et waetwalt keegi teine noorsand Tallinnas, iseáranis keegi 40,000 rubla párija, seda ep oleks teinud, mis Hermann Trump praegu tegi. Sga mõistlik noormees oleks palju kergemaks arwanud, wanameest koriga tükis trepist alla weeretada, kui neid neljandama korra pääle üles tassida.

Ülewal hakkas wanamees oma aitajat jälle tagasi tõrjuma ja teda selle püüdmise jõudsamaks korvasaاتمیسفكس küünarnukkidega puksima.

„Ei,“ ütles Hermann kindlasti, „siin ei wõi ma Teid üksi jätta, sest kui Te siin kukkuma hakkate, siis ei jää Teie enne seisatama, kui P*** uulitsas wõi koguni teises ilmas. Nüüd ütelge mulle tõsise sõnaga, kas Teie katuse all elate, wõi peame weel kõrgemale ronima?“

„Uks... pahemat kätt,“ ähkis wanamees.

Hermann kotas käsitäudu mööda seina edasi, kuni ukse lint ta pihku sattus. Ta tegi ukse lahti ja — oleks peaaegu wanamehe maha pillanud.

Äst, mis Hermannii nii kohkuma pani, oli tõesti wäga kardetaw: tema ees seisis walge näoga tütarlaps, mitte lihtlabane tütarlaps, waid just see, keda Hermann päewa ajal unes nägi ja kellest ta õõse uneta jampsis. See'p ta oligi, see waene õmblusemamsel Agnes Wolter, kes tema, Hermannii Trumbi, Tallinna nägufama noorsanda ja wiisakama wõrulaela armastuse eest kui tule eest põgenes, kuna suur hull rikkaid ja ilusaid preilisiid teda kui mõnda haruldast lindu noolte ja wõrkudega püüdsiwad.

Hermann oli Agnest ühes tuttawas perekonnas, kus tüdruk õmblemas käis, näinud ja koke nii kange südame tufsumist tundnud, et naljasõnad, mis tal muidu tütarlaste naerutamiseks ikka käepärast oliwad, see kord kurtu kinni jäiwad. Agnes ei olnud kaugeltgi igapäewaste Tallinna õmblusmamslite laadi; näo, hariduse ja eluwiihite poolest oli ta neist wist hää tüki kaugemal, kuna ta riiete uhkuse poolest wäärt ei olnud, kõige waesema kojamehe tütre kingapaelu lahti teha; ta ei piilunud läbi akna mööda sõdulwate tuuletallajate järele, ei teinud perepojale ilusaid filmi, ei uurinud kõõgitüdruku käest pererahwa saladusi wälja ega naernud ennast nende nüri nalja pärast kordagi lõhti; töö tegi ta ikka waremalt walmis, kui lubatud, ja järele jäänud riidetükkisiid ei kaotanud ta kuhugi, mitte oma enese taskugi. Tah-tis Hermann temaga juttu teha, siis ütles Agnes enesel wähe aega olewat; soowis Hermann teda õh-

tul koju saata, siis kadus Agnes ikka selle ukse läbi ära, kus Hermann teda oodata ei teadnud. Kork juhtus armastaja noorsand siisgi uulitsa pääl neiu kannule; maja ukse ees, kuhu Agnes sisse astus, pakkus Hermann talle kätt ja südant. Agnes palus teda koju magama minna ja teisel hommikul selge pääga meelde tuletada, et waeste tütarlaste wdrgutamine auusa mehemeelega mitte kokku ei sünni. Sest saadit ei olnud Agnes enam Hermanni tuttawate juurde tööle läinud.

„Ja, mis sul wiga?“ hüüdis Agnes, weel walgemaks kahwatades, kui ta muidugi oli.

„'Pole suurt wiga . . . pisut kuffunud,“ kogeldas Hermann, kuna kaltsukorjaja ainult walusa hoigamisega wastas. „Andke andeks, preili, et ma . . . Teie tuppä pean astuma.“

Hermann astus weel enne andeksandmist tuppä ja pani wanamehe woodi pääle.

See oli kõige pisem lambrike, mida Hermann ialgi näinud; tal oli üks ainuke pisuke aken, aga see oli walge, puhta kardinate ja toarvõsibega ilustatud; neli walget seina piirasiwad kitsast ruumi sisse, aga iga asjate, iga ruuttoll maad selle ruumi sees hiilgas puhtusest; majaasju ei olnud enam näha, kui üks laud, kaks tooli ja kaks woodit, milledest üks ennast häbelikult walge eesrüide tahta peitis. Kõiki neid asju oli Hermann ühe pilguga oma teadmise warasse tallele pannud, sest see koht oli tema meelest tähtis, ülitähtis.

„Kas sul suur walu on?“ küsis Agnes, isa üle kumardades ja tema kondiseid käsa filitades.

„Mu pää pörus ära . . . ma arwan . . . pää-
aju on wiga saanud,“ ümises kaltsukorjaja. „Saada
. . . see wõdras inimene . . . minema.“

„Teie kuulete, herra Trump, mis isa soowib,“
fogeldas Agnes häbi pärast punastades.

„Ma lähen kohe,“ ütles Hermann ruttu, „aga
mitte koju, waid tohtri järele, keda siin libedasti
tarwis näib olewat. Enne aga palun Teid süda-
mešt, ühe ainsama küsimise pääle wastata: Kas Teie
mind selle pärast tagasi lükkasite, et Teie isa . . .
waene kaltsukorjaja on?“

Enne kui Agnes midagi sai wastata, tõstis wana
Wolter pää üles, wahtis palawikus põlewail filmil
Hermanni otsa ja ütles nõrga, aga wiha pärast
wärisewa häälega:

„Teie tunnete minu ütart?“

„Mul oli see õnn, preili Agnest tuttawate juu-
res näha ja nii palawasti armastama hakata, et teda
oma abikaasaks palusin tulla,“ wastas Hermann tõsiselt.

„Teie julgesite minu tütre kätt paluda?“

„Julgesin ja sain karistatud: mind lükati põlg-
tuslega tagasi.“

„Herra Trump, ma palun Teid“ . . . ütles Ag-
nes wahela.

„Teie olete häbemata inimene!“ kähises wanamees.
„Teie julgete minu tütre pääle mõelda, kuna Teil
weel kopikat hinge taga ei ole!“

„Mu wanemad on kaunis jõuukad,“ julges Her-
mann ennast wabandada.

„Teie wanemad? . . . Teate Teie, kui suur Teie
wanemate warandus on?“

„Ma ei ole nende käest selle üle selget otsust pärinud.“

„Baat' sulle! Teie ei tea sedagi, kui palju Teie wanematel raha on. Mina aga tean seda wäga hästi. Teie wanematel on kõigist kõiki umbes 40,000 rubla, mis õnne korral ütskord Teile raisata wõib jääda. Nii waesele pärijale ei anna mina oma tütart mitte.“

Hermann ei tahtnud oma kõrwu uskuda: wilets kalfuforjaja, õigem kerjaja, põlgas teda, 40,000 rubla pärijat, waesuse pärast! Ta oleks hää meelega hoopewale sandile filma sisse naernud, kui see mitte kõgemata oma tütre isa ei oleks olnud.

„Mul ei ole wanemate wära tarwisgi,“ ütles ta rahulifelt. „Mul on enesel oma ja naese toitmiseks terwist ja jõudu küll.“

„Arge lorisege nii rumalasti,“ turtfus wanamees. „Oma terwise ja noore jõuu olete Te ammugi kõrtõidesse ja . . . mujale jätanud. Praegused noored mehed ei kõlba üleüldse kuhugi ja Teie olete üks neist kõige wiletsamatest. Teie ei tunne mind, mina aga tunnen Teid. Terwe linn räägib Teie rumalatest tempudest. Teie ei mõista midagi ametit pidada. Teie sõõte oma wanemate armuleiba ja raiskate nende raha. Oleks Teil wähegi mehe mõistust, siis ei oleks Te tänawõdra kalfuforjaja pärast oma poodi wargate hooleks jätanud. Mis Teil minuga asja oli? Mis Te siin weel wahite? Ratsuge, et minema saate!“

„Ma jooksen kõhe tohtri järele,“ ütles Hermann tawast Agnese wastu ja läks uksest wälja.

„Mis ta ütles?“ kähises wanamees. „Ta tahab tohtri tuua ja siis maksu wiist minu kaela ajada? Minul ei ole tohtrit waja. Maksu ta ise, kui tahab.“

Wanamees, kellele meeleärritus ja wiha nii palju jõudu oliwad andnud, et ta wiimseid sõnu peaaegu walju häälega ja istudes wõis rääkida, lasti nüüd pää jälle jõuetumalt padja päale langeda ja nais uinuwat. Agnes kohendas ettevaatlikult ta aset, laotas oma teki ta üle ja istus ise woodi ette walwama.

„Agnes!“ sohistas wanamees natukese aja pärast.

„Mis sa tahad, isa?“

Kaltsuforjaja ei teinud filmi lahti.

„Armastad sa jeda noortmeest?“ küsis ta pehmelt.

„Jah,“ wastas Agnes tasajelt.

„Miks pärast ei tahtnud sa siis temale minna?“

„Ma . . . ma olen tema jaoks liig waene.“

„Kas sa minu päale sugugi ei mõtelnud? Oletsid minu ütsipäini wiletsuse kätte jätnud, kui tema koge- mata niisama waene oleks olnud, kui sina?“

„Pai isa“ . . .

Wanamehe jooned oliwad libedast tundmusest wiltu kisutud.

„Ma tean, et sa mind ei armasta,“ kähises ta rahutult edasi. „Sul on selleks oma täie kaaluga põhjused. Mii kaua kui meie Tartus elasime, olid sa rikaste wanemate laps. Oma neljateistkümnema aastani ei tundnud sa mingisugust puudust. Siis tuli korraga õnnetus — mitte minu süü läbi . . . ei, mitte minu süü läbi. Sinu ema armastas kal- list, laialist eluforda . . . Ma pidin waluga nägema,

kuda meie wara päew päewalt kahanes. Ühel päewal olime meie kerjajad. Sinu ema suri . . . Ma ei taha temast paha rääkida, aga tema arstimine ja matused maksiwad mulle hirmsat raha, neelasiwad mu wiimsed kopikad ära. Tartus häbenesin ma ennast inimestelenäidata, kes seni meie rikkust oliwad kummardanud. Ma tulin Tallinna . . . Kõik selle häda ja wiletsuse, mida sa wiimsel kolmel aastal oled pidanud läbi kannatama, annab sa muidugi minule süüks."

"Armas isa" . . .

"Ära eksita mind. See ei wõi teisiti olla. Sa katsud wäljaspidi ikka auustust ja armastust minu wastu üles näidata, aga südames ei wõi sa muud, kui mind wihata ja põlata. Wait, ära räägi wahese! . . . Sa oled minu pärast kõik oma noored õnnelootused maha pidanud matma; ma olen sulle ristiks kaelas. . . Sina, endise rikka kaupmehe Wolteri tütar, pead nüüd enese kätte tööga omale wiletsat päätoidust teenima, oma wana karsitut isa orjama, teda päälegi weel paitama ja meelitama ja majatalituse eest hoolt kandma. See on kibe . . . ma tean, see on wäga kibe; see ei ole wõimalik, et sinu süda sest libedusest tikkagi enese sisse ei peaks imenud olema. Kui sul wähegi mõistust on, siis pead sa mind wihkama ja põlgama."

Wanamees ei rääkinud ühte soodu edasi, waid järg järgult, wahete wahel uimastades ja minutite kaupa magama uinudes, nagu kõik haiged, kelle pääaju põrutatud wõi surutud on saanud.

"Ma ei ole selle wastu midagi parata wõinud," hakkas ta, sügawasti hinge tõmmates, uuesti pääle.

"Ma tunnen surma lähenemist. Kui ma surmub olen, siis võta mu pöue lahti... ja leiad säält mõnda seletust; ära tee seda teiste nähtaval... Ma ei tahaks surra, enne kui ma sulle näidanud olen, et ma sind ikka tõsiselt olen armastanud. Üks õnnelik juhtumine on mulle appi tulnud... Sa mäletad seda auusat isandat, kes mõne aja eest meid paar korda siin vaatamas käis? Mis sa arvad temast?"

"Ta ei ole mu meele pärast," kostis Agnes lihtsalt.

"Miks mitte?"

"Ma ei ole ilmasgi nii inetut wanameest näinud; ta näib väga ihnus ja ahne inimene olevat."

"Kust sa seda märku said?"

"Ta ei rääkinud sõnagi muust, kui rahast ja kasufamisest."

"Tema on väga rikas. Keegi ei mõista wälja laenatud raha eest nii kõrgeid intressisid võtta ja — mis veel imelikum on — oma raha ikka kätte saada. Selle eest on tal praegu juba 250,000 rubla — mõtle: kakssada — wiis — kümmend — tuhat rubla!... Mis sa sest arvad?"

Et rääkija ise sest väga palju arwas, seda tunnistasiwad tema põlewad filmad; tütre näost ei wõinud muud lugeda, kui õrna kaastundmust.

"Ta on minu wana sõber... tema waranduse seis on mul hästi tuntud... Ta on sinust meelehääd leidnud ja tahab sind oma naeseks teha."

"Mind oma naeseks teha?" kordas Agnes imestades.

"Jah."

"Aga kui tema nii rikas on, miks ta siis mind"...

„Sa tahad ütelda: kerjaja last kofima tuleb? Kas ja siis tõesti nii waene oled, Agnes? Kas sa oma peenikestiludust, oma ditsewat noorust, oma wahwat ja siisgi pehmet südant miksigi ei pane? . . . Küll ta teab, mis ta teeb. Ta armastab sind ja wõib sulle oma armastust tuhat kord magusamaks teha, kui see tuulepää, kes praegu siin oli . . . Ma ei oleks selle poisikese wastu muidu nii kare olnud, aga just see mõte ärritas mind, et niisugused jõmpfikad sagedasti tütarlaste selget aru segawad ja nende filmas wane- mate ja auusate meeste pääle warju heidawad. . . Sa oled juba näidanud, et sa tark tüdruk oled. Ära tõrgu oma tõsise kasu wastu! Unusta see wäike südame ekfitus ära ja astu minu õnnistuse saatel uue, õnneliku elu sisse. Dooh! . . . Sää! kus palju raha on . . . ja kus teda hoolega hoitakse . . . ainult sää! on tõsine õnn . . . ei mujal . . . oh, ma suren . . . ma sur“ . . .

Wanamees hakkas walusalt hoigades mõlema käega pääst finni. Paar minutit läksiwad mööda, enne kui ta jälle pisut toibus. Ta huuled oliwad finised, meeletohad sisse waonud, filmad segased.

„Ta tuleb . . . homme,“ sosistas ta waetwalt kuuldawalt. „Kas lubad . . . talle . . . minna?“

Agnese näos ei olnud were tilka; ta ei lausunud sõnagi.

„Wasta!“ õhkas surija; näis, kui püüaks ta suure waewaga, aga asjata, kulmusid fortsutada. „Mõtle: faks . . . sada . . . wiis . . . kümmed . . . tuhat!“

Agnes wõitles raskesti iseenesega. Widi ta walju häälega „ei“ ütleva ja sellega isa tapma, kes ise

juba surma lähenemist ütles tundvat? Pidi ta „jah“ ütleva ja sellega wannet, mis wale pääl seisab, wõi terve elutäie õnnetust enese pääle kutsuma? Oles Agnes üks neist kalgi südametega wooruse-paleustest olnud, kellel wali tõde ja kindel eesmärk kõigest üle käiwad, siis oles ta wastuse peagi leidnud; aga ta oli õrna südame ja sügawate tundmustega naesterahwas ja selle pärast ei wõinud ta südame küsimustes järsku wastust leida. Ta lasi pää wäsinult rinnale wajuda; kui ta filmad jälle üles tõstis, nägi ta, et midagi wastust enam waja ei olnud . . .

Agnes langes kummuli furnud isa rinnale ja nuttis kui meeletu. Nüüd oli ta täiesti üksi suure inimeste kõrbe keskel . . .

Pikkamisi toibudes pani Agnes tähele, et furnu käed kramplikult midagi finni hoidsiwad, mis ta rinna pääl, riiete all, peidetud oli. Talle tuliwad isa sõnad meelde, kes oma pöuet pärast surma oli käs- kinud lahti wõtta. Agnes tegi furnu riided ette- waatlikult lahti ja wõttis neljanurgelise nahast koti wälja, mis palja ihu pääl nahkrihmaga furnu kae- las rippus. Mitme asjata katse järele leidis ta wiimaks koti lahtitegemise saladuse. Kotist leidis Ag- nes täis kirjutatud paberilehe; koti neli soppi oliwad sajarublaste paberirahadega täis topitud. Agnes puis- tas terve koti sisekonna laua pääle; lugemata hulk wikerkaari kartwalisi paberisi wirwendasiwad tema imestanud filmade ees. Määratu rikkus, mis sün wälja laotud oli, pani neiud lohkuma. Ta kattis rätiku rahahunniku pääle ja hakkas isa kirja lugema.

Kiri oli nõnda:

„Mu tütre Agnesele.

Kirjutatud 20-mal Septembri l. p. 188*.”

(Aastanumbri- ja kuupäewast wõis näha, et kiri umbes kolme kuu eest kirjutatud oli.)

„Armas tütar! Ma lähen wanaks ja tunnen, et terwis kaduma hakkab. Selle pärast kirjutan aegjasti selle tunnistuse, mis ühtlasi minu testament ja mu wabandamine sinu ees on. Sa ei ole mitte waene. Minu terwe warandus jääb sulle üksi pärida. Selle koti sees leiad ja kohe 40,000 (ütle: nelikümmendtuhat) rubla, sajarublastes paberites. See oli ikka minu kõige armsam rahajugu; ma olen oma terwe wara sajarublasteks paberiteks ümber wahetanud. Meie toa pöwanda keskmise laua alla on põlemata laegas maha maetud; säält seest leiad ja weel 100,000 (ütle: sadatuhat) rubla ja paberid, mis tunnistawad, et see maja, mille sees meie seni oleme elanud, sinu oma on, sest „Schaumbergi pärijad“, keda maja fikt nimetab, ei olnud keegi muud, kui sinu ema ja üks kauge sugulane, kes nüüd ka ammugi surnud on.

Nüüd kuule minu wabandamist, et ma nii suure rikkusega sind siiski kui kerjaja last üles kaswatanud olen.

Ma olen ihnus. Enne kui sinu ema minu abikaasaks sai, olin ma paljalt kolkuhoidlik mees. Sinu ema ratskamise himu on mind ihnsaks teinud. Ma keelasin teda küll, ei tahtnud aga wägivalda pruukida, sest ma armastasin teda wäga. Ma hoidsin omalt poolt iga kopitad, peitsin raha kõrwale ja pidin ennaft wiimaks pankrotiks seletama. Sinu ema suri ehmatusel pärast. Ma pean tunnistama, et tema suru mind wähem kurwastas, kui matmise kulud. Pärast wõlapärijate lepitamist jäi mulle weel ligi 140,000 rubla puhast raha järele. Sellega tulid ma Tallinna. Ma oleksin siin uuesti wõinud kauplemas hakata, aga ma ei raatsinud ühestigi sajarublastest lahkuda; sellesama põhjuse pärast ei tahtnud ma raha mõnda pankra panna. Ma olin raha narriks saanud ja oleksin ennemast nalga surnud, kui ühe sajarublaste igapäewase elutarwituse pärast ära wahetanud.

Ma hakkasin kalfuforjajaks. Raha maatsin ma pöranda alla, aga nii, et teda igapäew kergesti wälja wõtta ja läbi lugeda wõisin; minu saatsin ma, kuna sa weel laps olid ja töö ei läinud, seks ajaks ifka ühe wõi teise põhjuse all wälja. Et mina aga ka wäljas sagedasti hinu tundsin, oma raha näha saada, siis lasin enesele suure koti teha, kuhu ma 40,000 rubla sisse wõisin mahutada. Reed wõtan ma mõnes üffikus nurgas aeg ajalt wälja ja loen nad mitu ja mitu korda läbi. Sa ei wõi ära arvata, kui rõõmsad, magusad tundmused minu südant liigutawad, kuna üks sajarublane teise järele mu sõrmede wahelt läbi libiseb. Nende tajane kahin meelitab mu kõrwu, nende firjute karwade mäng wainustab mind sügawamini, kui kõige ilusam pilt mõnd peenikese tundmisega kunstnikku. Ma lähelisin pääst nõdraks, kui ma kogemata ühe neist kaotama wõi ära wahetama peaksin. Kõige kibedama häda ajal mõtlen ma, kui uhlesti ma oma raha eest wõiksin elada; see mõte teeb mind tuhat korda õnnelikumaks, kui uhke elu ise, ja paneb mind kõiki häda unustama.

Nõnda oled sina, armas tütar, nüüd juba kolm aastat kui kerjaja laps pidanud elama ja pead seks kuni minu surmani jääma. Ajuti teeb sinu wilets põli mulle küll waewa; ma tunnen enese praegusel ajal sinu ees süüdlase olewat; aga mind waigistab ifka see lootus, et sa edespidi seda õnnelikum saad olema. Kes noores eas wiletsust on näinud, see teab rahast õiget lugu pidada. Jhnfate kõige hirmsam mõte on see, et nende were waewaga korjatud ja piinliku hoolega hoitud wara hirwitawate pärijate kätte peab jääma, kellel muud muret ei ole, kui kallist raha mööda maailma laiale pillata. Sina oled minu ainus pärija. Armas tütar, hoia minu raha! Teist, kolmat, sadat korda palun ma sind: hoia seda raha, kui oma elu! Sa ei pruugi temast kopilatgi wõtta, sest sa wõid suure maja sissetulekust mureta elada. Pareem oleks, kui sa mehele ei läheks. Soowid sina aga seda siisgi teha, siis ära wõta noort ega waest meest! Tahad sa rikkale, wanadasele, kofkuhoidlikule mehele minna, siis ära tee

teda oma waranduse osaliseks. Hõla raha kõitide eest warjul ja mata ta maa sisse, kui sul oma lapsi ei ole!

Kott, mille sisse ma selle paberi panen, tahan ma alles minu surmatunnil sinu kätte anda. Ma ei tarda, et ta kellegi wõõra kätte wõiks sattuda, sest ma tannan teda enese ihu küljes; ma ei lähe ialgi pimedas majast wälja ja loodan sinu armsa hoole all oma woodis surra. Olen ma surnud, siis pane mu nõuu hästi tähele ja ela targasti!

Seda joowib sinu sind tõsiselt armastaja isa

Nikodemus Wolter."

Ukse tagant oli trepist üles tulewate sammude kõminat kuulda. See oli Hermann tohtriga, keda ta pika otsimise järele wiimaks oli leidnud. Agnes astus tulijatele punaseks nutetud filmade, aga päält näha rahulise näwga wasta ja näitas käega tummalt woodi pääle.

Wiie aasta pärast asus noor arst Dr. Hermann Trump, kes hiljuti õppimise Tartu ülikoolis oli lõpetanud, jälle Tallinna elama. Noor tohter oli sügawaid teadmisi täis ja oma ametlikus tegevuses wäga osaw, nagu ta peagi näidata jõudis. Haiged armastasiwad teda iseäranis tema lõbusa kõneande ja pehmete käte pärast. Ta mõistis mõndagi walu oma südant kergitawa nalja ja pehme, sooja käe puutumise läbi wähenhada. Lühitese ajaga oli ta üks neist kõige otsitawamatest Tallinna tohtritest. Selbi, et mitmed suurtsugu naesterahwad ainult selle tohtri pärast haiged olla.

Kord sai Dr. Trump Schaumbergi pärijate majasse, P*** uulitsas, korter nr. 1, kutsutud. Ta mäletas seda maja wäga hästi, teadis aga ka oma kurtwastuseks, et see inimene, kes seda maja tema

meelest ennemüiste nii tähtsaks oli teinud, ammuigi enam sääl ei elanud.

Hermann tõlistas. Tüdruk tegi ukse lahti ja juhatas Hermannii saalist läbi kenasti ehitud salongi. Siin istus noor naesterahwas lihtsas, aga peenikes riides ja teretas arsti lahke päänikutamisega. Kübar kuckus Dr. Trumbi käest maha; tohter muutus oma enese kiwist kujukse.

„Palun ligemale astuda, tohtri herra,“ ütles noor naesterahwas.

„Preili Agnes!“

„Kust Teie nii selgesti teate, et mina preili olen?“

„Palun andeks, armuline proua“ . . .

Agnes hakkas naerma; ta naerul oli peenikene hõbeda lõla.

„Kas Teie, tark tohter, wõdite tõesti uskuda, et maa pääl teist Teie sarnast . . . kerge meelega noort meest peaks olema, kes kaltsuforjaja tüdart naeseks tahaks wõtta?“

„Teie olete ikka weel . . . preili Agnes?“ hüüdis Hermann nii taltsutamata rõõmuga, et isegi ära kohmetas.

„See on paraku õige,“ naeratas Agnes. „Aga miks Teie nii küsiwalt enese ümber waatate, tohtri herra?“

„Mind kutsuti siia ühe haige juurde“ . . .

„Mina ise olen see haige,“ ütles Agnes, kelle paled terwisest ditseiwad.

Minu haigus on — ihaldus, teada saada, kuida minu ainsa noorepõlwe sõbra käsi tänini on käinud. Lubage, et haige see lord ise enesele rohu ette kirjutab. Minus rohi, mis minu terwist wõib parandada, on

see, et Teie kohe fiia minu ette istute ja mulle jutustate, misſuguseid suuri ja tähtsaid tegusiſid Teie mööda läinud wiiel aastal olete teinud."

Ei tea, kas see nii suur ime oligi, et Dr. Trump niisuguse, ühesgi raamatus õpetatud arstimise wiifi wastu suuremat ei tõrkunud.

"Teie isa matufelt koju jõudes" — nõnda jutustas Hermann — "ſattusin ma oma wanematega kohe hirmsa riiu ſisse. Nemad oliwad sellele otsusele jõudnud, et minust ialgi õiget meest ei saa, nii kaua kui mul hästi tarka ja walju naist walitsejaks ei ole. Nad oliwad mulle ſiis ka ühe rikka, aga kohutawa näo ja wäga käreba loomuga wana piiga wälja otsinud, kes walmis oli, mind oma tiiwade alla wõtta ja minust aegamööda mehe wälja kaſwatada. Teie, preili Agnes, teate wiſt weel, miſpärast mina iſe äranis ſel ajal käte ja jalgega niisuguse kaſwatamise wiifi wastu olin. Meie riid läks nii kärebaks, et wanemad mulle paljalt kolm päewa mõtlemise aega andſiwad ja mind ſiis majast wälja wiſata lubaſiwad. Ma olin selle pääle iſe ammugi mõtelnud ega arwanud ſeda suureks õnnetuseks; palju suurem õnnetus oli ſee, et kui ma Teid, preili Agnes, kõwa käsu wastu teiſel päewal jälle waatama tulin, Teie kui tina tuhka kadunud olite. Ma jookſin kui pöörane terve päewa mööda linna ümber. Õhtul leiſin kodu tules kirja eest, mille ſisse 600 rubla oliwad pandud. Kirja läbi andis üks tundmata häätegija mulle teada, et ta minu ſuurt õppimise himu olla näinud ja mulle ülikooli läbitegemiseks igal aastal 600 rubla tahta laenata; laenu pidin

ma pärast ametisse saamist aegamööda ära tasuma. See ootamata õnn oleks mind hulluks teinud, kui ma mitte Teie kadumise läbi juba hull küll ei oleks olnud. Vanemad wiskasiwad mind ette seatud päewal majast ja poest wälja. Ma jäin weel paariks nädaliks Tallinna, elasin wõdrastemajas ja otsisin Teid taga. Kui wiimaks sugugi enam lootust üle ei jäänud, sõitsin ma raske südamega Tartu ja püüdsin tulise õppimisega kurwi mäletusi uinutada. Unustamisest ei tulnud küll suuremat wälja, aga walu wähenes, kuna õppimise himu kaswas. Iga uue aasta hakatusel sain ma oma 600 rubla teatud päewal kätte, pääle selle eksami tegemiseks weel iseäralikult 500 ja ametisse hakkamiseks 1500 rubla. Nõnda olen ma tundmatale häätegitajale kõigest kõi 5000 rubla ühes intressidega wõlgu. Ma wõiksin seda wõlga nüüd kerge waewaga paari aasta jooksul ära tasuda, aga tänini ei ole weel keegi teda pärima tulnud."

"Ja kui teda pärima ei peaksgi tulutama, mis Teie siis teeksite?" küsis Agnes.

"Siis teeksin ma sest rahast stipendiumi waeste üliõpilaste hääks," wastas Hermann.

"Kas Teie rahast ikka weel nii wähe lugu peate, kui enne?"

"Ma loodan igawesti kehwaiks meheks jääda, aga kui mulle kogemata suur warandus rüppe peaks langema, siis arwan ma teda oma ja teiste kasuks pruutida mõistwat," kostis Hermann tõsiselt. "Need 5000 rubla ei ole minu omad, kuigi neid tagasi ei peaks nõuutama. Tehtu nad siis edespidi

igal aastal vähemast üht inimest nii õnnelikuks, kui mina olen olnud... Aga kas ma tohin nüüd küsida, kuida Teie käsi on käinud, preili Agnes?"

Preili Agnes oli noore tohtri jutustuse lõpul oma pää teadmata põhjuse pärast kõrwale pööranud ja peenikese taskurätikuga tegemist teinud.

"Tänu küsimise eest," vastas ta nüüd jälle rahulisele: "Ka minu elukäiku on ootamata juhtumine sügavasti muutnud. Ma pärisin ühe sugulase käest wäikeste waranduse ja elasin osalt tühja ajawiitmise pärast, osalt oma puudulise hariduse täiendamiseks mõne aja wäljamaal. Hiljuti tulin Tallinna tagasi ja tahan siia kui tööta ja mureta wana tüdruk mõneks ajaks laisklema jääda."

"Kas Teie aeg üksi igawaks ei lähe?"

"Oh ei. Mul on siin mõned tuttawad perekonnad ja kodu on ka hää feltslane."

"Kes see on?" küsis Hermann wäga järsku ja tungiwalt.

"Mu wana tädi."

"Ah soo!... Ja, sest feltstist saab teile küll?"

"Mis parata!"

"Teie ei taha... mehele minna?"

"Olen ajuti sellegi pääle mõtelnud, nagu see tütarlaste kohus on. Aga küsitaw on, kas mind keegi tahab?"

"Teid ei peaks tahetama?!"

"Ennemuiste tundsin ma üht juhmi noorsandat, kes mind peaaegu naeseks oleks wõtnud, aga selle tõu-
kasin ma ise tagasi. Nüüd on ta targaks saanud ja ei taha mind wist enam nähagi."

„Kellest Teie räägite?“ karjus Hermann ja hakkas nagu wannutades neiu mõlemist kätest korraga finni.

„Meie oleme juba liiga kaua lobisenud,“ ütles Agnes kalgi tõsibusega. „Teie peate oma haigete pääle mõtlema, tohtri herra.“

„Minu pärast mingu nad kõik ilma minu abita hauda!“ hüüdis Hermann. „Ma ei liigu enne siit pagast, kuni mul selgus käes on, kas Teie mind weel üks kord tagasi lükkate või eluajaks Teie seltsiks lubate jääda.“

„Kui Teie ei kardate, et Teil enestel aeg igawaks läheb, siis . . . siis jääge pääle!“ ütles Agnes sügawasti punastades, aga ka õnnelikult naeratades.

Mis nende kahe inimese wahel sel puhul weel sai tehtud ja räägitud, seda ei ole nad nende ridade kirjutajale laiemalt seletanud.

Baar kuud hiljem juhtus Dr. Trump just sel filmapilgul oma noore proua kambrisse astuma, kus see üht neljanurgelist nahast kotti lahti tegi. Proua püüdis küll kotti ruttu ära peita, aga Hermann oli teda juba tähele pannud ja nõudis tungiwalt kotti sisefonda näha saada. Tõrkudes ja punastades andis Agnes wiimaks kotti käest ära. Hermann ei leidnud säält seest muud, kui wana Wolteri kirja, mida meie juba tunneme, ja pakifese posti-kwiitungisid, mis tunnistasiwad, et neil ja neil päewadel üliõpilase Hermann Trumbi kätte Tartusse kõigist kõiki 5000 rubla oli saadetud.

„Sina ise“ . . . kogeldas Hermann rõõmsa ehmatusega; enne kui ta midagi juurde sai lisada, surus Agnes ta suu musuga finni.

„Soo,“ ütles noor proua filmi pühtides, „sina oled oma tundmata häätegija nüüd leidnud. Ta ei nõua wõla tasumist ja sa wõid selle raha kobe Tartusse saata. Meile jääb ju ikka weel pisut järele.“

„Mis ütlesks sinu isa nüüd,“ naeratas Hermann, „kui ta teaks, et sa ometegi noorele ja kehvale mehele oled lainud ja et tema „raha Tartu üliõpilaste hääks ära pillatud saab!“

„Ära pillka mu isa,“ ütles Agnes tõsiselt. „Tema ei ole meile muud kui hääd teinud. See on inimeste saatuse, et nad oma õnnetusega teiste õnne peawad alustama. Ihnuse läbi saawad suured warandused korjatud ja suurte warandustega wõid suuri asju teha.“

III. Armastuse narrid.

„Armastuse narride“ kirjutamisega oli mul palju tüli. Ma kirjutasin oma mälestuse salwed põhjani läbi ei leidnud säält seest aga mitte ühtgi tuttavat kuju, kes õnnetu armastuse pärast oma jumaliku mõistust oleks kaotanud wõi koguni oma kallist elu lühendanud. Näib, kui oleks see narride sugu maa päält, wähemast meie maalt, kadunud. Wahi paremale wõi pahemale poole, ikka näed sa — wähemast Tallinna uulitsatel ja feltskondades — ainult niisuguseid neiude ja noorte meeste nägusid, mis terwisest ja elurõõmust lõkendawad; lahja juustu karwa kahwatust, mida õnnetu armastus peab sünnitama, otsid sa asjata. Wähest juhtub sulle küll mõni lahjade puusade, õnnetate palede ja sinikollaka jumega noorsand tee pääl pöigiti ette, aga hakkad sa osawõtlikult maapäälsete inglite nimesid taga pärima, kes noori mehi nii ha-

Iedasti kuiwama pannud, siis saad ja ikka wastu-
feks: lahja toit, tiiskus, porujomm, üleliigne suit-
setamine, rikutud seedmine. Neiu omalt poolt on
selle paha moe wõtnud, et nad endid petetud armastu-
tuse korral enam wette ei wiiska, waid . . . teise
mehe kaela.

Ma oleksin hää meelega mõne isamaa poja wõti
tütre oma jutu tegelaseks ja sellega suremataks tei-
nud, aga mis wõisin ma parata, kui üksigi Gesti
peiu ja neiu armastuse ja minu jutu tõenäitlikuks
tegemise pärast pääst hulluks ei raatsinud minna?
Häda pärast läksin Saksa keeli raamatuteft abi otsima,
nagu kõik Gesti kirjanihud teewad, kes wähegi algu-
päraliseid tahawad olla. Ma sorisin oma raamatu-
kogu läbi. Mul on juur biblioteek ja kõik raama-
tud on auusal wiisil — sõpradest minu juurde unu-
tatud. Kui õige oma rahwa laps ei raatsi ma ise
raamatuid osta; ma olen tõotanud, alles siis oma
esimese raamatu osta, kui wiin ja tubakas muidu
saada on. Gesti keeli raamatuid ei loe ma ialgi,
seft ma olen segamata werd Gestilane ja ei taha oma
selget Saksa keelt rikkuda.

Hää küll, ma pistsin nina ühest Saksa raama-
tust teise sisse, aga paremat nõuu ei leidnud ma
ka säältgi. Saksa ja Saksa keelde ümber pandud
kirjanihud tapawad küll iga aasta nii määratu hulga
inimesi õnnetu armastuse läbi, et nende werejānu
peab imeks panema, tunnistawad aga isegi, et ar-
mastajate hullutused neile hirmsat päämurdmist mak-
sawad ja et igapäewases elus romaanisid enam ei
sünni. Mõned hakkawad juba koguni armufangelasi

pilkama ja üks neist teab üht õpetlikku lugu jutustada, mis praeguste armastajate pääle heledat walguft heidab. Lugu peab tõesti tõsi olema ja on nii liigutaw, hale ja armas, et ma teda oma loodetawate lugejate eest warjul hoida ei raatfi.

Jutu tegelased on Rudolf ja Margot. Rudolf on hästi kaswatatud noormees Berliini kõrgemast seitsist; Margot on osaw kunstrooside tegija Pariisist, noore, rõõsa näo, laitmata jume ja lustiliku, külge tõmbawa loomuga neiu. Rudolf armastas neiu palawasti ja oli igapidi õnnelik, kui korraga üks ootamata juhtumine neid lahutada ähwardas. Rudolf pidi oma isa soowi järele ühe suurtsugu neitsiga abieluße heitma; kõige päält oli nüüd muidugi tarwis selle pääle mõelda, kuda wäikesest Margotist lahti saada.

Rudolf ei julenud neiuale lahutuse õiget põhjust teada anda, waid püüdis nii õrnalt, kui wõimalik, luisata; ta kirjutas Margotile umbes järgmise sisuga kirja:

... „Ma ei wõi selle wastu midagi parata, mis minu südames sünnib; ma olen Teid tõelikult armastanud, aga inimeste tundmused on muudetawad. Ma ei wõi Teid enam armastada ja tunnen, et meie igawesti lahutatud oleme“ ...

Kunstrooside tegija wastas alles teisel päewal; ta palus Rudolfi ette seatud ajaks oma korterisse tulla. Seesugune lühikene nõudmine pani Rudolfi kartma; ta wõttis oma kõige parema sõbra kaasa ja palus teda maja ees oodata. Margoti ukse ees tõmbas Rudolf mitu korda kella, aga üks jäi kinni.

Rudolf tõmbas wõtme, mis tal selle ukse jaoks taskus oli, wälja. Ust lahti keerates wärises ta käsi. „Wiimast korda!“ mõtles ta iseeneses. Toas leidis ta laua päält sedeli nende sõnadega: „Armas Rudolf! Ma olen Teid nii kangesti armastanud, et ma ilma Teieta elada ei wõi; kuna Teie neid ridasid loete, wagub Teie Margot surma käes.“

Rudolf langes tooli pääle. Teatus oli pörutaw, iseäranis selle pärast, et ta mitte sündinud asjast ei tõnelenud, waid et hirmus õnnetus just sel filmapilgul pidi sündima.

„Margot!“ ägas Rudolf. „Kallis, lustilik Margot! Ja mina pidasin seda tüdrukut kergemeeliseks!“ . . .

Ta toetas pääd kätega ja wahtis kui tardunud hirmsa sedeli pääle. Mõttes nägi ta, kuida parasjasti Spree jõe woogudest tuntud naesterahwa külm furnuõõha wälja tõmmati . . .

Korraga kuulis ta toas krabinat; kõrge peeglitapi üks läks lahti ja Margot astus wälja, tõsine ja kohwatu; ta oli palju walget näowärwi ära kulutanud.

„Rudolf,“ ütles neiu, „ma olen Teid wõtme haugu läbi filmitsenud . . . Teie armastate mind ikka weel. Ütelge „jah,“ ja ma wiiskan selle pulbri kõrwal.“ Sääal juures tegi ta oma tillukese rusika pisut lahti, nii et walget paberist kotikest, nagu neid aptegist saab, wõis näha. „Tulge mu juurde tagasi, Rudolf!“

Noormees oli nii kohmetanud, et ta tükil ajal wastata ei saanud.

„Ma ei wõi!“ ütles ta wiimaks kindlasti, „aga ma wannutan Teid, Margot, jätke oma kole nõuu katki!“

Margot wöttis kapist weeklaasi ja pani selle oma ette laua pääle.

Rudolf katsus seda kätt, mis toledat pulbrit hoidis, kinni püüda, aga tüdruk oli wile kui oraw ja libises ikka ta käte wahelt wälja. Oma ahastuses hüüdis Rudolf läbi akna sõpra appi, kes maja ees edasi tagasi kõndis. Sõber astus tuppa.

„Mida ke mind seda õnnetut ühe hirmsa teo eest hoida!“ hüüdis Rudolf. „Ta ei taha ilma minuta elada . . . ta tahab ennast ära kihwtitada!“

Sõber wöttis wäikese rusika, mis wähe wastu pani, piisku, kiskus paberikoti säält wälja ja wiskas ta nurka. Selsamal filmapilgul tundis ta, kuda kaks pehmet käewart tema kaela ümbert kinni hakkasiwad.

„Mu elupäästja, kuda pean ma teid tänama!“ nuutsus Margot.

Sõber ei saanud aru, mis temaga sündis, aga ta arwas sellega rahul olla wõiwat.

„Breili . . . jääge rahule!“ kogeldas ta.

„Mimetage mind Margotiks, herra Albert. Teie olete mu elu, õnne . . . kõik, kõik päästnud. Andke mulle suud, herra Albert; Teie olete mulle elu tagasi kinkinud.“

Albert tegi, kuda kästud. Glu tuli tõesti Margoti sisse tagasi: tema palede pääl ditses jälle terwise ja nooruse kark; Alberti musta kuue pääle oliwad aga mitmed walged, jahused jäljed järele jäänud.

Rudolf läks kõrwale, nagu mõni, kellel midagi sellega tegemist ei olnud, et Albert oma päästmise tööd korratud suuandmisega lõpetas.

„Nii noor, nii ilus . . . ja mõtleb surma pääle!“ ütles Albert.

„Ma ei wõi ilma armastufeta elada,“ fofiftas Margot, „ja et tema mind maha on jätnud“ . . .

„See ei ole finust ilus,“ pööras Albert ennast Rudolfi poole.

„Margot,“ ütles Rudolf, „ma olen kõik diendanud, mis meie wahel diendada oli. Töotage, et Teie edespidi hullusid tempusid tegema ei hakka.“

„Selle eest seisan mina,“ ütles Albert, Margoti pääle tähenduselikult pilku heites.

„Kui herra Albert soowib“ . . . lifas Margot juurde, räägitud pilgule niisama wastates.

Noored mehed jätsiwad Sumalaga — kumbgi omal wiisil. Rudolf oli teistest nägemata toa nurgast paberikoti üles tõstnud ja tasku pistnud — muidugi ettewaاتمise pärast. Ühe taga wõttis ta kotikese wälja, luges päälkirja ja naeratas.

Päälkiri oli: „S o d a.“

„Mis sääl seisab?“ küsis Albert uudishimulikult.

„Kihwt!“ wastas Rudolf lohutawa tõsibusega.

Trepi pääl andis ta Margoti toa wõtme sõbra kätte, mille see ühe naeratamisega tasku pistis. —

Nii Sakslase jutt. Loodan, et ta mõnele liig tubinasele armastajale kasulikku sõrmenäitust wõid pakkuda. Mind ei teinud ta karmakestgi targemaks, sest mina ei soowinud armastuse tarku, waid armastuse narrisid kujutada. Ma wiskasin Saksa raamatu nurga ja wõtsin Gesti kirjanduse kohta kurblikku nõuu, „armastuse narrid“ kirjutamata jätta. Mu jüda kipitas rinnus; pika sammudega mõdtsin ma, odawaid paberossisid suitsetades, oma kirjutuskambri lühidust. Korraga tehti üks wäljaspoolt lahti ja

peenikese, aga rohkesti kulunud ülikuuega ja uhke, kahwatanud näoga noormees astus sisse.

„Tänu taewale!“ hõiskasin mina walitsemata rõõmuga: „Sääl mu narr tulebgi!“

„Mis see peab tähendama?“ küsis noorsand kulmu fortjutades.

See oli parun H. — Ferdinand H., minu wana ülikooli-wend ja sinasõber. Ta tahtis mind mu ettewaatmata hüüdmise pärast wägise kahewõitlusele sundida ja mul oli palju tegemist, enne kui ma teda waigistada jõudsin. Kes teab, kas ma nii kaugele oleksingi jõudnud, kui temal mitte just nõuu ei oleks olnud, minu käest raha laenata. Ma ütlesin kindla sõnaga, et ma talle kopikatgi ei laena, kui ta mind tapmata ei jäta; selle pääle läks tema natukene talt-samaks, nõudis konjakit ja hakkas oma elujuhtumisi jutustama.

Ferdinand H. oli Gesti-maa mõisniku poeg. Temal oli õrn, alalist armastust ihaldaw süda. Juba lapsena oli ta kõiki oma koolipreilisi palawasti armastanud, osalt üht teise järele, osalt mitmeid korraga. Koolipreilidele tegi see nalja; nad ei pannud seda ialgi pahaks ega püüdnud poisikese sooja südant jahutada, sest neil oli paraku põhjust, mees-terahwaste suurema jao südameid muidugi liig kalgiks ja külmaks pidada.

Tartus pidi Ferdinand wanemate sootwi mööda seadusetarkust õppima, aga ta ise oli enesele kõrge-mad sihid ette seadnud. Ta uuris iludust, mitte üksi mõttelist iludust, mis kenades kunstides ilmub, waid ka kehalist iludust naesterahwaste näol. Kui

uurija ilus ja wiisakas mees on, siis lasewad naesed endid hää meelega uurimise sihiks teha. Ferdinandi käsi käis selles ajas ikka hästi, sest tema oli tdesti ilus pois ja mõistis kõige peenemaid lõhnasid parajal mõddul tarwitada, klaveri pääl waltsisid mängida ja weel paremini tantfida, oma pikki nurrusid nii osatwasti wiiksida, et loodus isegi pettust ei oleks märganud ja neid päälegi nii kunstlikult kiudu keerutada, et piigad neid nähes pääst nõdraks läksiwad. Ferdinand ei jätnud ühtgi nägust naesterahwast, kes tema filmaringi rajadesse sattus, oma kummardamisega auustamata; ta oleks kergemini oma sündimise juures wõinud puududa, kui ühegi balli wõi maskeraade pääl. Päewa ajal kirjutas ta kõige peenema, häälõhnalise paberi pääle armastusekirjasid, ostis kingitusi ja saatis lillekimpusid pöhja, lõuna, ida ja lääne poole; õhtul wõttis ta pidudest osa, millede juures naesterahwad puududa ei tohtinud. Sest et seaduste uurimine teda nii mitmesuguste murede ja toimetuste juures ainult segada ja tema kallist aega raisata wõis, siis heitis ta ettelugemiste kuulmise hoopis kõrwale, pärast seda kui ta oma jumekat filmnägu esimest korda ülikooli saalis oli näidanud.

Ferdinand sai wanemate käest iga kuu hakatusel 200 rubla elu ülespidamiseks, aga wiimsed 28 kuupäewa oliwad tema filmas ikka raskeid puuduse ja häda päewad. Sest wõime jällegi näha, et naesterahwad kõige kallimad asjad siin ilmas on. Õnneks on sessamas kurjas ilmas weel niisuguseid härda südametega inimeste-sõpru, kes suurte waranduste pärijatele kõrgete intresside eest raha laenawad.

Säherdusi häätegi jaid oli Ferdinand kahe aasta jookful juure hulga leidnud. Siis hakkasivad mõned neist hädaldama ja maksmist nõudma; noorherra lugu ähwardas kirjaks minna, kui korraga sõnum tuli, et wana parun H. ära surnud ja kõik waranduse pojale jätnud. Ferdinand tasus wõlad — tüki 50,000 rubla — auusasti ära ja lahkus ülikoolist, millest ta nii palju tumedasti mäletas, et ta sääl kord üht kõrget, kiwist seinte ja puust pinkidega saali oli näinud, kus uniste nägudega noored mehed istusivad ja ühe näotu wanamehe arusaamata lobisemist kuulasivad. Hiljemalt olin ma weel kuulnud, et H. Peterburis üht kuulsat sirkuse näitlejannat olawat armastama hakanud ja selle kannul laia maailma mööda hulkunud.

Nüüd istus ta paari aasta pärast jälle minu wastas ja jõi ifuga minu konjaki pudeli tühjaks. Ta nägu ja ülikond tunnistasivad, et ta wastaste saatustega oli wõidelnud ja sääl juures kartwu kaotanud. Kuulmise järele oli ta poole aasta eest oma mõisa ära müünud. Ettewaatlikult juhtisin ma kõne sellele pääle.

„See on tõsi,“ ütles Ferdinand haigutades. „Mul oli libedasti raha tarwis; ma sain mõisa eest weerand miljoni, aga see on kõik juba“...

Ferdinand tähendas kohase käeliigutuse läbi, et weerand miljoni luhta oli lainud.

„On see võimalik?“ hüüdsin mina imestades. „Mul oli palju wõlgasid maksta,“ seletas Ferdinand rahulise näoga. „Kes Ludmillat tunneb, selle filmas ei tähenda see summa poole aasta kohta mi-

dagi. Ma tunnen teisi, kes selle naesterahwa pärast enam on kulutanud ja siis pääst hulluks läinud.“

Tal näis kahju olewat, et tema ise huwitawa zirkuse näitlejanna pärast nii wähe raha ja mõistust ära oli kulutanud. Ta siis jutustas ta mulle ühe loo, mida mina siin nii muutmata, kui wõimalik, korrata tahan, sest et ta minu arwamise järele selle jutu päälkirja alla wäga hästi näib sündiwat.

* * *

Ma — nii jutustas Ferdinand — ei tea praegugi weel, mis asi Ludmilla küljes mulle kõige enne meeldis; aga sest saati, kui ma teda esimest korda julgesti ja pilgelikult, püsti hobuse risti pääl seisest, zirkuse liitwa üle nägin lendawat, ei wõinud ma temast enam lahkuda. Ta oli igapidi nõid; nõiduse wägi ei woolanud mitte üksi tema sügawatest, õõkarwalistest filmadest wälja, mis pea rohelist, fosfori moodi läikisiwad, pea sädemeid purtsasiwad, waid see wägi oli tema terve kaju, juukse, sõrmeküünite, iga liikumise, iga riide woldi sees tuntaw. Tema kannul käisin ma kõik juuremad Wene linnad läbi. Meie olime Moskus, Warsawatwis, Kiewis, Odeskas. Ma ei puudunud ühegi etenduse juures, millest tema osa wõttis, plaksutasin iga õhtu mitu paari kändaib lõhki ja kõmpisuu ööd läbi tema aknate all. Ta tõukas mind kaua aega tagasi. Alles Tiflisis saime . . . ligemalt tuttawaks, sest Ludmilla ei sallinud sel ajal mustade päädega mehi, kuna sääl maal muid juukseid ega habemeid ei ole, kui neid, millede kõrwas pigi kollane on.

Ma elasin otsekui palawikus. Ludmilla igal tujul

— ja neid oli tal palju — oli minu waimu ja waranduse kohta hirmus mõju. Oli ta minuga lahke, siis läksin ma rõõmu pärast pääst hulluks; oli ta külm, siis tegi walu mind pääst nõbraks. Selget aru ei saanud ma filmapilgulski kätte, waid tegin ühe pöörase tembu teisejärele. Oma waranduse raiskasin ma wõõraste inimeste karja rõõmuks ära, kes minu üle naeriswad. Wist räägitakse weel praegugi Tšiflisis neist toredatest pidudest, mida mina ainult selle pärast walmistasin, et Ludmilla nende pääl pidi hiilgama ja mind siis ühe naeratamisega taewa lakka tõstma. Di, see oskas naeratada! . . . Raha sulas mu käte wahelt imeliku kiirusega ära. Rord nõudis üks kullasepp ja kallikiwi kaupleja, selle juurest ma Ludmillale ehteid olin wõtnud, määratud summa, mida ma temale wõlgu pidin olema. Raha puuduse pärast käskisin ma oma adwokatit Tallinnas mõisa ära müüa. Umbes 150,000 rubla, mis mulle saadetud rahast üle jäiwad, kadusiwad paari kuu ajaga ära, ilma et ma seda dieti oleksin märganud, sest alalised ballid, lustipeod, kallid hobused, kingitused ja õnne-mängud ei ole odatwad asjad.

Kui mul enam midagi raisata ei olnud, hakkasin ma aru saama, et Ludmilla minuist ära tüdinenud oli. Ma olin walu ja ehmatusse pärast paar päewa haige. Reegi ei tulnud mind waatama, sest kõik teadiswad juba, et ma waeseks meheks olin saanud. Kui terwis wähke paranes, läksin ma ühel hilisel õhtul, pärast näitluse lõpetust, Ludmillat taga otsima. Ma leidsin tema teise mehe sülest; see oli määratu rikas kaupmees, sündinud Armenlane, mustem kui Suut.

Ludmilla mustpääde põlgamine oli mööda läinud. Ta ei salanud oma uusi tundmusi, waid ütles mulle külma tõsidusega suu sisse, et ma tema meelest läiks olewat läinud.

Ma olen hiljemalt mitu korda imeks pannud, et ma sel filmapilgul selget mõistust ei kaotanud. Ma ei hakanud kārangi tegema, waid tuikusin sõna lausumata uksest wälja. Linn oli mu meelest nii jalk, et ma filmapilguksgi tema sisse ei tahtnud jääda. Ma ei oleks siin kauemini wõinudgi elada, sest korteri peremees nõudis tungiwalt maksu ja taskudes ei olnud mul enam, kui paar rubla raha ja püstol. Silmapilguks jäin ma weel Ludmilla lahtiste aknate alla seisatama; tema rõõmus naerukihin, mis tagumiseft toast kuulda oli, nõias mu nüüdgi weel nõnda ära, et ma paigast liikuda ei jaksanud. Armenlane astus akna juurde, nägi mind ja pistis mulle sõbraliku naeratamisega wakraha pihku. Ma wiskasin talle raha wastu filmi ja hakkasin pikkamisi linnast wälja sammuma.

Pilwine, kottpime õõ wõttis mind oma warju alla, kui ma Dsflisi wiimsed majad enese selja taħa olin jätnud. Suure maantee ääres wilkus weel siin ja sääl mõni tuluke, pool tosinat joobnud kassakaid tuikusiwad mulle wasta, ühe eesliajaja määratu wari libises minust mööda — siis olin ma hoopis üksi ja peaaegu iseeneſele nägemata. Pimedus oli nii paks, et ma tee haljast wiiru waetwast wiie sammumaa pääle wõisin näha. Oh! oli leige ja pehme. Raudraſuse mäeſelja poolt puhus aeg ajalt karastaw tuulehoog. Wida kaugeemale ma wihatud linnast jõudsin, seda fergemaks läks mu süda. Tarretus kadus liik-

metest, torkatu walu pääajus lõppes ära. Wiimaks ärkas mu sees nii kange tegemise ja liikumise himu, et ma hulga maad karates jooksin, siis tee kõrwal lehtawa rohu sisse heitsin ja ennast röömu pärast ühe külje päält teise pääle weeretasin. Selle tuhina järele jäi mu weri jälle rahule ja ma sammusin parajat soodu edasi.

Tee lähenes Kurá jõe kaldale, millest ma ainult tumeda kõhina läbi aimu sain. Üksikud puud ja põõsad seisiwad kui wahisoldatite waimud tee ääres. Paiguti kerkis mõne ninatarga mäenurga wõdi kent-
saga näomoega kalju määratu wari nii häkitselt pimedusest üles, et ma kõhkudes tagasi pörfasin. Kurá orust woolas magus, joobnustaw lillelõhn wälja, ditsewa paradüüsi lähedust awaldades. Minu pääle tuli luulelik ja muusikalik tuju. Ma ümisesin laulufesi tuttawatest ooperitest iseene eette, katsusin mõnda lapsepõlwe e kuulnud kirikulaulu meelde tuletada ja lasin wiimaks Schuberti „Rändaja“ imelisest igatfufusest paisuwaid looduse-hääli täiest kõrdest taewa poole helisebada.

Häkitselt jäin ma kõhkudes seisatama. Ma olin tee äärest põõstastikust selgesti murduwa okste raginat kuulnud.

„Kes sääl on?“ hüüdsin ma ja tõmbasin püstitoli wälja.

Wastust ei tulnud.

Ma kordasin küsimist müristatwa häälega.

„Mis ja lõugad, koera poeg!“ urises keegi teisest küljest Wene keeli. Oma kõhkunud nägu sinna poole pöörates, nägin ma enese ees kahte pikka warjukuju,

kes maa seest näisivad üles kerkinud olewat. Kaste rufikas krapas nagu raudkõks mu olast kinni, üks tuletikk leekis üles ja tema paistusel nägin ma, et minu tondid muud ei olnud, kui kaks kassakat pruunide, jämedate nägudega. Üks neist lasi kõhe minu õla lahti ja pomises:

„Sartvik teab, mis pagana lind see on — paha-rett tema sisse! . . . See on tõsi, röövel Bagarad ei ole ta mitte . . . see ei hakka suure tee pääl üksi-päini hulguma.“

„See on mõni herra — seda oli kõhe arvata, sest ta laulis Inglise keeli,“ oli teise kassaka õpetatud arvustus minu üle.

„Otsite teie kedagi?“ küsisin mina kassakate käest, kes pärast tuletiku kustumist jälle selge näota tontideks oliwad muutunud.

„Kuda muidu, iseeneist mõista . . . otsime röövlit Bagaradi, teatud kelmi,“ oli pool sofistatud vastus.

Ma olin sest röövlit küllalt kuulnud, sest terve Gruusia-maa värises juba paar kuud tema ees. Bagarad ja tema väike falk oliwad endid suure kavaluse, julguse ja werejānu läbi kuulsaaks teinud. Europlased, kes nende kätte langesiwad, saiwad iseāranis jaledal wiisil piinatud ja sagedasti surmatud, kui nende eest kõrget lunastamise hinda ei maksetud. Nagu ma kassakate käest kuulsin, oli Tiflisi politsei wingu ninasse saanud, et Bagaradil siin kõhas üks armuke oli, keda ta õõse sagedasti waatamas käis. See hakatusel oli politsei mitmesse kohta wahid wälja pannud ja sarnastega olin minagi kokku juhtunud. Minu õnneks oliwad kassakad nii juhmid, et nad minu

hilise hulkumise pärast nii kaugel linnast eemal midagi paha ei teadnud mõelda. Ma seletasin neile omast käest, et jalutamine öö ajal minu tervisele üliwäga tululik olewat. Mehed palusiwad mind wiisakalt, mitte enam „kära“ teha — see sõna pidi minu ilusat laulmist tähendama. Selle pääle kadusiwad wiisakad tondid ära ja mina rändasin muudetud tujus edasi.

Kokkujuhumine kassakatega ja lootus, edespidi weel mõne niisuguse korralise elu kaitseja kätte sattuda, oliwad mind mu meelejoobnusest üles raputanud. Mu pääs sündis häkiline mõtete wahetus. Luulelik jalutamine muutus asjata ja sihita hulkumiseks, wahutati jduutundmus wäsimuseks, lehtaw paradis — tühjaks, pimedaks kõrbeks. Ära käidud kümme wõi wiisteistkümmeid wersta oliwad mu teha wäsitanud; kartus, et iga pöösa tagant waritsew kassakas wälja wõiks karata, wäsitas mu waimu. Paari saja sammu pärast ei wiitsinud ma enam edasi kõndida. Ma pöörasin paremat kätt tee kõrwale, ronisin pöösastega kaetud mäeküljest alla ja heitsin Kurá häkilise kalda ääre pääle rohu sisse pikali maha.

Sumal teab, kui kaua ma siin lamasin ja — ilma et jääks juures midagi oleksin mõtelnud — tühja, sügawa pimeduse sisse wahtisin, mis ennast minu üle wälja laotas. Äriwa astus mõni mäletus endisest ajast wõi mõni mõttekujutus mu waimu-filma ette, aga kõik need kujutused oliwad kahtatud ja läksiwad ruttu mööda. Mul oli waetwalt weel nii palju arusaamist, et ma waimu ja teha wäsimust tänuulikult hääks wõisin kiita. Pehme öötuul filitas

mu palefid ära rääkimata õrnusega ja Kura ühetooniline, igaw kohisemine uinutas mind pikkamisi magama. Wiimaks wajusiwad mu filmad kinni, magus tardumise tundmus tõusis kõige kõrgemale tipule ja siis oli kõik mu meelest kadunud . . .

Ma ärkasin koitu ajal. Esimesed asjad, mis mu filma puutusiwad, oliwad kaks musta filma; nende pill oli tige ja nad wahtusiwad otsekohse minu pääle. Ma pilgutasin filmi ja püüdsin kõigest jõuust oma segast pääb selgitada; aegamööda sain ma aru kätte, et mustad filmad tõmmuka mehenäo sees oliswad, mille küljes ma siis weel üht liig julgesti kontsutatud nina ja musti nurrusid tähele panin. Ma arwasin jeda nägu kusegil näinud olewat. Kuna mina ennast uudishimuliselt istukile ajasin, pörkas tõmmukas nägu tagasi ja üks tutaw hääl ütles pilgelikult:

„Kas tunnete mind ikka weel, paruni herra?“

„Nanumjanz!“ kraaksusin mina — sest õues magatud õõ oli minu hääle hoopis ära rikkunud.

See oli tõesti Nanumjanz, Armenia huntsa ja suur prašfija, keda ma mõne kuu eest sagedasti Sudmilla kummardajate hulgas olin näinud. Minule oli ta mitu korda märku andnud, et ta mind ei falli, aga enne kui meie tõsiselt riidu saime minna, kadus tema ühel päewal sootumaks ära ja jättis palju wõlgu maksmata. Sest saadik ei olnud ma temast midagi kuulnud ja mu rõõm jällenagemise üle olnud mitte wäga suur.

„Magamine lausa taewa all ei ole Teile kasulik,“ pilkas Nanumjanz. „Teie wõite sel wiisil oma ilu-

sast tenoorist ilma jääda. Ma ei saa aru, kust see tuleb, et ma Diisli zirkuse näitlejannade sülelast wara hommikul siit märja rohu seest leian."

"Maailmas on palju arusaamata asju, herra Nanumjanz," kostsin mina laisalt.

"On Teie armuke Teid kogemata ukse taha unustanud?"

"Teie olete hirmus uudishimulik, herra Nanumjanz."

"Minu arust oleksivad sohwad ja padjad ilusa Rudmilla tubades, mida Teie ise würtleliku toredusega wälja olete ehtinud, palju pehmemad olnud, kui see puhkamise paik, mida Teie tänaseks ööks enesele olete wälja walinud."

"Teie mõistate wäga ilufasti naljatada, herra Nanumjanz."

"Dodate, ma mõistan ka tõsiselt rääkida," ütles Nanumjanz hambaid kiristades ja hakkas framplikult pika noa warrest kinni, mis tal wõõ wahel läikis. Ma panin nüüd alles tähele, et tal lihtsad Grusia talupoja riided seljas olivad.

"Mis Teie minust soowite?" küsisin ma haigutades — sest meie siamaalne läbirääkimine ei olnud kaugeltgi seda sugu, et ta minu magamise himu oleks peletanud. Pääle selle lõgistasin ma külma pärast hambaid.

Nanumjanz heitis oma pool kinni pigistatud silmadest ühe tigeada pilgu minu pääle. Ta wiitwitas seda pilku, ajas silmalaod jälle lahti ja wahtis wähemast ühe tertwe minuti sõnalausumata minu otsa. Ta näo jooned saidwad tema haruldase meheilule kahjuks mõnest sala walust wiltu kiskutud; ta langes mõtete

sisse, milledele ta hommitumaa inimeste wiisi järele sõnad abiks wõttis.

„Sinised filmad, walge näotariw,“ pomises ta kuuldawalt „see'p see oli, mis Ludmillale meeldis... ta soowis wahetust... enne oli ta musti armastanud. Saadan ise tassis selle koera süia. Ilma teemata oleks Ludmilla minu päralt olnud... Teie olete päris kurat!“ lõpetas Nanumjanz oma mõtlemist walju, wiha päraft kähisewa häälega.

Mina firutasin ennast põlgamise ja jälestusega uuesti selili ja pöörasin pää Nanumjanzist kõrwale. Ta jäi natukeseks ajaks wait ja hakkas siis rahulise malt jälle kõnelema:

„Teie ei tohi kärsituks minna, sest Te olete kätte saanud, mis minu soowide wiimne ja ainus siht oli. Enne kui ma seda asja Teiega diendama hakkas, peate Teie kuulama, mis mul Teile süüks anda on. Kanna-tage weel paar filmapilk, siis algab kohtumõistmine.“

„Mul ei ole himu, Teie kantšli-keele harjutusi kuulata,“ urisesin mina paha meelega, sest ma teadsin wäga hästi, et hommitumaa meeste filmas „üks filmapilk“ wäga wenitaw ajamõõt on ja et nad kõige wähemat asja ilma kolawate sõnade tõffeta selitada ei saa. „Lorisege ruttu, mis Teil loriseda on ja kui Te lõpetanud olete, siis äratage mind, kui muidu läbi ei saa.“

„Teie arwate wist, et Teie esimene olete, kes Ludmilla armulaualt raasukesi on korjanud,“ algas Nanumjanz kibeda naeratamisega. „Teie ei wõi arwatagi, kui kaugel mina oma lootustega olin, kui saadan ise Teid mulle tee pääle pödigiti

ette pani. Ma olin selle naesterahwa meelehääks juba oma terve waranduse ära raisanud ja mul oliwad kindlad põhjused käes, et ma suurte ohwite tasumiseks soowitud sibile pidin jõudma, kui ma korraga märku sain, et Teie minu ja mu õnne wahete olite astunud. Ma wõtsin wiimise jõuu kofku ja teigin suure hulga kõige hullemaid tempusid, lootes, et sellega Gudmilla tähelepanemist uuesti enese päale juhiksin, aga ta ei tahtnud minu hullustustest enam hoolida. Ja kui ma tema käest peaaegu nuttes armu ja halastust palusin, waigistas ta mind mõne meelitawa sõnaga, mis muud ei olnud, kui peenikesest piinamise kunstist wälja mõeldud pilkamised. Ta ütles, mina olewat kõige ilusam mees Kautasias, aga täieliseks mehe-paleuseks olla mul Brantsuse keelest puudus. Ma olin tema meelest kõige julgem ratsutaja ja kõige osawam lütt Grufias, aga ma teadsin nii wähe kunstidest, et ma ühe tena pildi küljes waewalt raami wäärtust mõistsin imeks panna. Ma olin igapidi peenike mees, aga ma ei tundnud ühtgi nooti ja haigutasin kontsertides. Teie olite muidugi kõig raamatud läbi lugenud, oskate iga asja üle igas keeles lobiseda, laulsite tenoori, mängisite klawerit ja olite siiski weel mehiks küll, et üht häbemata würsti, kes Gudmillat oli teotanud, awalikult kõrwalopsuga wõisite karistada ja teda siis kahewõitluses maha lasta. Kõiki seda ütles Gudmilla mulle kõige lahema naeratamise ja pehme, meelitawa häälega suu sisse ja andis mulle emalikult nõuu, et ma oma terwise hoidmiseks Teiega riidu ei hakkaks. Ma hakkasin wiimaks müristama ja ahwardama, aga see ei

aidanud mind laugemale, kui et Ludmilla mind koera-
piitsaga uksest wälja kihutas. Ma olin nüüd kerjaja
ja Ludmilla pettuse läbi nii rusuks pekstud, et ma
kui kõrwetatud koer Diislist wälja pelgusin; ma ei
leidnud sel korral niigi palju julgust, et ma Teie
käest oma õnnetuse pärast wastust oleksin nõudnud,
aga ma wandusin Teile ja Ludmillale werist kätte-
tasumist. Teid on nüüd Teie kuri saatus minu kätte
satutanud ja see . . . naesterahwas ei pea mu käest ka
mitte pääsema! . . . Ma oleksin Teid ilma waewata
süü kohe ära tappa wõinud, aga ma tahtsin Teile
ja te m a l e näidata, et Teie wähemast wahwuse, auusa
meele ja lastmise-osawuse poolest minust parem ei ole."

"Ja kuda soowite Te seda näidata, herra Nanumjanz?"

"Teie peate kohe sellesama paiga pääl minu wasta
elu ja surma pääle wälja astuma."

"Mul ei ole nuga, herra Nanumjanz."

"Ärge pilgake!" kargatas Nanumjanz. "Kui
Teil püstoli kaasas ei ole, siis wõite minu käest
saada. Üks meist peab süü paigale jääma."

See ettepanek ei teinud mulle suurt nalja; ma ei
hoople mitte, kui ütlen, et elu mulle sel filmapilgul,
kus ma pool tarretanud kerjaja tee ääres olin, wae-
walt maast üles tõusmise wäärt näis olewat. Ma
waatafin kaunis waenuliselt Nanumjanzi pääle. Ta
ilusast näost paistis nii sügaw hingewalu, ta mus-
tades filmades põles niisugune palawiku lõke, et mu
meel selle õnnetu inimese pärast haledaks läks, ehk
ta küll wägise mu elu kallale kippus.

"Armas herra Nanumjanz," ütlesin mina kaunis
südamelikult, "Teie olete juures ehtituses, kui Te ar-

wate, et mina Teile ikka weel talistuseks ees olen. Ma wõin Teile auusõnaga tõendada, et Lubmilla Teid armuga mäletab ja muud ei soowi, kui Teie musta pääd jälle näha. Ta on praegusel ajal mustadest päädest waimustatud. Mina ei ole muud kui wilets hulguis, kes ennast ialgi enam Tiflisis ega Lubmilla filma ees näidata ei tohi ja keda Teie kõhe noaga ära tweristada wõite, ilma et see Teie auusale nimele suurt kahju teeks wõi koguni Teie kallist elu ähwardaks.“

„Mina ei ole salamõrtsufas!“ wihastas Nanumjanz. „Ma põlgan oma elu selsamal mõddul, kui ma Teie elu wihkan.“

„Aga minul ei ole mitte kõige wähematgi põhjust, Teie elule hädaohtu walmistada,“ tõrkusin mina ikka weel wasta. „Minu arwamise järele wõiksime meie hääd sõbrad olla, sest meie oleme wastastikkuteine teisele hääd õpetust andnud, keda inimesed mitte ei pea elama. Ma näen alles Teist, kui juhm mina olen olnud. Meie oleme mõlemad tühja asja pärast oma warandused ära raisanud. Teie olete, nagu näha, talunikuks muutunud, mina — hulguiseks. Kus on seda enne nähtud, et talupojad ja hulguised püstolite pääle wälja lähewad? Ennemuiste oleksin ma Teid mõne Teist siin pruugitud sõna pärast wist ammugi jõtte wisanud, aga waeusus teeb inimest alandlikuks. Anname üks teisele kätt ja tõotame tulewail päiwil targemad olla!“

Nanumjanz kargas püsti ja purtsas wihastwärisedes:

„Kui Teie weel kauemalt tõrgute, siis purustan ma Teie näo jalahoobiga.“

Niisuguse asjaseisu korral pidin ma häda pärast

järele andma. Haigutades ja külma pärast hambaid lõgistades tegin ma tõik, mis Nanumjanz hääks arvas. Meie seadime endid Kura hääkilise kalda ääre pääl teine teise wasta üles. Wahemaa oli waewalt kümme jalga suur. Pautusid pidi nii kaua wahetatama, kuni üks surnult paigale jääb. See wõis ainult minule juhtuda, sest mul oli kindel nõuu, seda õnnetut inimest, kelle elu ma ilma tahtmata muidugi ära olin kihwtitanud, mitte surmata.

Ma lasin pilgu wiimast tõrda taewa ja maa üle luusida.

Roidu walgus oli nii heledaks läinud, et pilbiliku oru kenadused selgesti silma paistiswad. Oli see nüüd minu õnnetu tuju wõdi halli, õhulise udu süü, mis imeilusat looduse pilti nagu peenikese looriga kattis, aga nii palju on tõsi, et looduse kenadus ialgi nii wähe minu pääle ei ole mõjunud, kui sel filmapilgul. Rõik oli mu meelest kahtwatu ja külm. Rõhke kallikiwide seeme, mis rohu sisse wälja külwatud oli, läikis tumedasti, nagu tina tolm; tertwel maakohal oli niiske, külm, unine nägu. Hommikuse tuule jahedus pani mind wahet pidamata wärisema. Mu praegune paha tuju täitis mind nii läbi ja läbi, et ma minewiku ega tulewiku pääle mõtelda ei saanud. Mu ainsad tundmused oliwad külm, taltjutamata haigutamise himu, järelestatud iga asja üle, kuum igatsus rahu ja sooja järele. . .

„Sihtige hoolega, sest Teie teate, et mina trehwata oskan,“ hüüdsin ma Nanumjanzi poole, kes oma püstolit wäga hoolakalt läbi katsus. Tal näis kindel nõuu olewat, mind esimese pauguga teise ilma

saata; ma ootasin seda pauku läbemata põnewusega. Minu sõnad awasiwad teda pilgelisele naeratamisele.

„Sihtige ise hoolega,“ wastas ta hooplikult, „sest kui Teie mind surmate, siis teete Teie suurele hulga inimestele meeleshääd. Surman mina Teid, siis langete Teie kuulsa ja kardetud mehe käe läbi. Kas tahate enne surma teada saada, kes mina olen?“

„Teie teete mind uudishimuliseks, herra Nanumjanz.“

„Mina olen rõõwel Bagarad!“

See ilmutus muutis minu tuju ühe hoobiga teiseks. Mu sügawasti sisse juurdunud diguse-armastus ärkas ja häfiline wiha elustas ja soojendas mind.

„Teie olete Bagarad!“ hüüdsin ma mürisewa häälega. „Teie olete see werejännuline saadan, kes hulga inimesi surnuks on piinanud ja terwed külad põlema pistnud? Teie olete ühe kõlwatu naesterahwa tujusid ilma süüta õnnetutele hirmsal wiisil kätte tasunud. Wilets koer, kui ma Teid nüüd surman, siis saan ma igawesti kahetsema, et ma Teid wõllasti olen päästnud!“

„Üks!“ luges Nanumjanz püstoli tõstes ja jalaga wihaselt maad tampides. Pikkudest, mida meie teine teise pääle heitsime, wõis kumbgi oma surmanuhtluse mõistmist lugeda.

„Kaks!“

„Bidage!“ müristas keegi korraga meie pääde kohal. Meie waatasime imestades ülespoole ja nägime ülewal mäekülje sõrtwal üht ohwitseri ja nelja kasakat, kes püssidega meie poole sihtisiwad. Nanumjanz wahitis pärani silmil nende otsa; ta oli näost ära kahwatanud ja wärises kõigest kehast.

„Wõtte ta kinni!“ kästis ohwitser. Kassakad hak-
kasitwad wiledasti mäest alla ronima.

„Olge ära neetud!“ kisendas Nanumjanz metsa-
liselt; tema püstol paukus ja kuul wihtises minu
pääst mööda; Nanumjanz ise kargas üle pää kaela jõlle.

Kurá jõgi ei ole oma ülemisel jooksul peaaegu
muud, kui üks ainuke, määratu kost. Niisugune
wahet pidamata keerlew, wahutaw ja mürisew wee-
tõke ei anna kergesti tagasi, mis ta lord ära on
neelanud. Meie kummardasime hätilise kalda ääre üle
ja wahtisime kaua kollaka, jopaste woogude sisse.
Nanumjanz jäi kadunuks.

* * *

Ferdinand jutustas siis weel, kuda ta pärast seda
juhtumist, enesele alatute töödega päätoidust teenides,
laiast Wene-maast läbi rännanud ja kodumaale tagasi
tulnud. Siin oli ta sugulaste läbi wäikese kohtu-
kirjutaja koha saanud. Ta häbenes oma endiseid
tuttawaid ja oleks wist minustgi kaugele jäänud, kui
tal mitte ühtepuhku rahapuudust ei oleks olnud.

Ma katsusin ettewaatlikult teada saada, kas ta
ikka weel nii kange naesterahwaste kummardaja on,
kui enne.

„Ei,“ kostis Ferdinand tõsiselt. „Waeue Nanum-
janz, keda jõe tuhini kõige hirmsamate kurjategudeni
kihutas, on oma kohutawa eesmärgiga minu kuuma
werd pisut jahutanud. Ma pean ikka weel naeste-
rahwa armastust kõige ülemaks õnneks maailmas,
aga ma usun nüüd, mis ma enne ilmasgi ei oleks
uskunud — et üleliigsel tuhinal mõni lord paha
mõju wõib olla. Kergesti wõib sündida, et mulle

weel üks kord kaunis suur pärandus rüppe langeb, aga siis on loota, et ma palju targemini elama hakkan... Ai, ai, misugune ilus laps!”

Wiimsed sõnad olivad noore tüdrukku kohta öeldud, kes parajasti üle uulitsa meie poole sammus. Ferdinand pistis pää atnast wälja ja musutas oma sõrmede otsi. Tüdruk — tal olivad odawad, aga hästi toredat moodi riided seljas ja kübar pääs, mis majade teise korrani ulatas — tõstis filmad üles, naeratas ja punastas kergesti ära.

„Anna mulle kärmesti kümme rubla!” ütles Ferdinand püsti karates.

Waewalt oli ta raha pihtu saanud, kui ta nagu tuul ukse tahta kadus. Atnast wälja waadates nägin ma teda tiiwustatud sammul tüdrukku järele tõttawat.

IV. Narride narr.

Siotsa oli mul nõuu, iga narride suguharu üle pisut lobijeda. Aga mida laugemale tegemine jõudis, seda pikemaks näis töö weniwat. Ma soovisin nüüd arwu kätte saada, mitu narride sugu õieti maailmas peaks olema, ja hakkasin neid sõrmede abil läbi lugema; enne kui ma lõpule jõudsin, kulustiwad sõrmed nii ära, et neid uuesti kasutamata pidin hakkama. See juhtumine ei olnud suurem asi, aga tema pani mind siiski mõtlema. Mulle näis, kui oleks peaaegu iga inimene — mina ise, naesterahwad ja kõige paremad sõbrad maha arvata — ühe narriseltsi liige. Juba wanad targad on ütelnud, iga inimese sees olewat oma jagu narrust; ma arwasin oma uurmiste järjel juurde lisada tohtiwat: igal narrusel on oma inimene. Neid arwustusi — raste on ütelda, kumb neist tähtsam on — meeles pidades, hakkasin ma aimama, et narride ja narriugude arw peaaegu ühesugune ja kaunis suur on. Säherdune

leibus ähwardas minu kujutamise-tööd tüütavaks ja pikaldaseks teha. Esialgne wainustus kahanes jõudsalt. Nagu kõik Gesti-
lased, olen ka minagi Meyeri konversation-leksikoni järele „laisk.“
Ma lasin käed rüppe langeda ja igatsesin, et kõik narrid laewa
pääle istuksiwad ja sinna purjetaksiwad, kus pipar kõige tihedam on.

Siis juhtus weel seda ja teist, mis minu tultst tööhimul
jääkülmaks jahutas. Ma olin, nagu kõik kirjaniikud, oma töö
pääle väga upsakas. Waewalt olin ma ühe uue rea lõpetanud,
siis jooksin ma uulitsa pääle, hakkasin iga tuttawa sabast,
kes mööda läks, kinni ja sundisin teda lugema. Mõned luge-
siwad, mõned jätsiwad saba minu kätte ja põgenesiwad. Nende
käest, kes lugesiwad, nõudsin ma arwustust. Kiitewad nad mind,
siis oli nende kohus täidetud ja nad tohtisiwad koju minna;
laitiswad nad mind, siis oli mul kals teomoodi käepärast: oli
laitja minust nõrgem, siis karistasin ma teda, nagu jumalik
Dante neid karistas, kes tema salmisid sandisti lugesiwad; —
oli laitja minust kangem, siis... siis ei karistanud ma teda
mitte; ma lugesin teda siis niisuguste waenlaste hulka, keda
tumma põlgamisega tuleb nuhelda.

Sel ja muul wiisil oliwad palju inimesi minu tööst ja
nõuust kuulda saanud. Rõõmuga panin ma tähele, et töö ja
nõuu elawat osawõtmist leidsiwad. Ma sain hulga kirjosid
inimeste käest, kes endid kõik targad ütlesiwad olewat ja mulle
teada andsiwad, et kui ma seda ja teist narrisugu peaksin soo-
wima kujutada ja neid kogemata eeslujuks wõtta, nemad siis
minu korterisse tahta tulla ja mu fondid ükskaawal katti murda.
Ma ei olnud nii põhjalikku osawõtmist unesgi loota julenud;
ma olin sügawasti liigutatud. Kõige mõnusamad oliwad need
kirjad, mida ma eelseiswa juttude kangelaste käest sain. Ma
panen need kirjad siin lugejale ette, lootes, et tema jäält seesi
niisama palju häid ja algupäralisi mõtteid, õpetust ja ajawii-
det leiab, kui mina jäält olen leidnud.

Ma hakkas kõige paremast otsast, nimelt proua Agnes
Trumbi kirjast pääle. Ta läib nii:

„Mu herra!

Ma ei oleks uskunud, et Teie tänamata inimene olete.
Mul on meesterahwaste kohta teraw pill. Teie filma waa-

dates arwafin ma Teid ifka igapäewafels ja tühjats, aga mitte tänamataks tnimesfels. Müüd on Hermann mulle ühe jutufefe Teie juleft, päällkirjaga „Raha narrid“, ette lugenud, milleft ma näen, et Teie seda kurjasti olete pruufinud, mis Teie kohwilaual minu ja mu mehe käeft kuulsite. Hermann ei mõista muud kui naerda, aga minu arust ei ole see asi sugugi naeru wäärt; ma pean üttema, et minu ja mu mehe mõtted seft saati, kui meie abielusje heitfime, mitte enam igas asjas kokku ei lähe.

Teie olete minu isa just nõnda maalinud, kuda ta tõesti oli. Teie olete temast raha narri teinud. Ma küfin: miks parest? Luuletajate pääülesanne on, kōik, mis nende kätte alla juhtub, paleuslifeliks teha. Kuda olete Teie seda püha kohut täitnud? Nagu öeldud, Teie olete minu isast naljaka raha narri, kaltfuforjaja ja waleliku kerjaja teinud. See on paratu jula tõsi, aga ta käib 1) luulekunsti seaduste, 2) minu perekonna auu wasta. Olesfite Teie 1) kui õige luuletaja ja 2) kui meie tänulik sõber, kes minu kohwi jagedasti on tohtinud hääks kiita, oma töö käfife mõtnud, fiis oles minu isa Teie jutu sees umbes järgmisel näol ilmunud: Kindla, painumata loomuga wanamees, ifka tõfime, päält näha karm ja wali, aga pehme südamega, määratu rikas (umbes 1½ miljoni) ja kōttuhoidlik, aga salaja tuhandete häätegiija, helde ja auus. Jhnuseft ja kaltfuforjami-seft — mitte sõna. Waat' see oles luulelik ja tänulik olnud!

Hermanni ja mind olete Teie kaunis õieti kujutanud, aga fiisgi mitte täielikult. Teie olesfite pidanud nimetama, et mina oma magusa lauluga isa kortsutatud fulmusid nõiduslikult silitafin — „nõiduslik“ on waga ilus sõna —, et ma jagedasti siigawas mõttes alnast wälja waatafin, et mulle sinine karm kõige enam näo järele on ja et ma kindaid nr. 5½ kannan, ehk need mulle küll pisut suured on.

Kõige heledamini paistab Teie tänamata meel selleft wälja, et Teie mind nii hirmus tühja ja igawa jutu tege-lasels olete teinud. Teine asi oles olnud, kui Teie minu üle pila ja põnewust äratama romaani olesfite kirjutanud. Ma kardan, et Teie ise ialgi õige romaani fiisu wälja et

suuda mõtelda ja tahan Teile appi tulla. Endise sõpruse pärast annan Teile häd nõuu: wisake see tühi töö ahju ja kirjutage, kui wähegi mõistate, minu üle tõsine romaan umbes järgmise sifuga: — Mina olen rikka ja suurtsugu rahwa laps (krahwi wõi würsti tütar), nõiduslik ilus ja häa. Mind armastab terna, wiisakas noormees (Hermann), aga wanemad ei taha mind temale anda, sest et Hermann waene ja madalast soost on. Hermann waewab end hirmsasti, kuna ta minust eemal peab olema. Meelt ära heites mõtab ta wiimaks ette, mind waljude wanemate käest ära rööwida. See läheb talle korda; meie põgeneme. Tee pääl mõitleme kõige hirmsamate hädaohtudega, aga minu truumus ja Hermanni wahwus mõidawad kõik waenlased ära. Kord sattun mina üksi olles ühe printsi kätte, kes mind ammu juba omale on püüdnud. Prints on wäljaspoolst nõiduslik ilus ja wiisakas mees, seespoolt aga igapidi päris kurat, ilma kõigewähema inimliku tundmuseta. Ta katsub mind häa ja kurjaga taltfaks teha, aga ma lükkan teda ikka põlastusega tagasi. Selle ajaga on ilmsiks saanud, et Hermann ise wägewa würsti poeg on, kuna arwatud prints muud ei ole, kui talupoja laps; üks musilase wanamoor on neid kättemaksmise pärast sündimise päewal ära wahetanud. Hermann ei hooli oma suurest õnnest, waid hulgub mitud otstides murtud südamega ühest paigast teise. Wiimaks leiab ta mind, tapab minu kiusaja kahewõitluses ära ja meie pühitseme toredaid pulmi, kus ma õnnest, iludusest ja kallitest kiwidest särän. Prints Hermann armastab mind enam kui oma elu ja meie elame wäga õnnelikult, sest Hermann on mõislik ja saab aru, et mul ikka õigus on.

Waadate, niisugune jutt oleks iga naesterahwa meelepärast ja saaks Teile rohkesti kiitust tooma. Ma kirjutasin ta ise walmis, kui mu katsitud mulle mitte nii palju tüli ei teeks. Kui Teile „Kaha narrid“ ära põletate ja antud sifust tõesti ilusa jutu teete, siis tohite warsti jälle minu krahwi hääks kiitma tulla; kui mitte, siis ei paneks Teile koju jäämist mitte pahaks Agnes Trump.“

P. S. Praegu oli mul Hermanniga äge sõnawahetus.

Ma ei saa aru, kuida ta Teie eest võib seista. Mul on suur himu Teid Teie narride-armastuse pärast „narride narriks“ nimetada. Seejama.“

P. P. S. „Kui Teil täna õhtu aega on, siis palub Hermann Teid schahhi mängima tulla. Ta on hirmus inimene ja kaebab juba nüüd, kus meie waewalt lask aastat abielus oleme, igawuse üle. Parem istugu ta siiski Teiega kodu, kui et ta klubidesse aega wiitma läheb. Seejama.“

Barun Ferdinand H. kiri oli lühike ja kõrk; igast reast paistis eeskujulise suuresoo liikme õiglane ärritus välja. Siin ta on:

„Herra Bornhöhe!

Teie olete kuulu järele narrisid kujukama hakanud ja mind oma loaga „armastuse narride“ seltsi üles võtnud. Oleksite Teie Salsa keeles kirjutanud ja zirkuse näitlejanna Lubmilla asemele mõne würsti proua pannud, siis — minugi pärast; et Teie aga Gesti keeles kirjutate, siis on talumatfid ja pobulased Teie lugejad ja mina ei soowi niisuguste ajawitteks Teie jutu sees kui karu tantfida; ma lüfflan selle auu põlastusega tagasi. Teie madala jündimise pärast oli mul ammugi jala hirm, et Teie minu sõpruse wääriline ei ole. Nüüd kahetsen ma, et Teiega tutvust olen teinud. Ma kutsusfin Teid kahewõitlusele, kui Teie mitte päris narr, õigem ütelda narride narr ei oleks. Mul on hale meel Teid ära tappa. Need 10 rubla, mis ma ettewaatamata wiisil Teie käest laenasin, jaadafin ma kohe põlgtusega tagasi, kui nad mul weel alles oleksiwad. Ferdinand parun H.“

„Kahju,“ õhtasin ma seda kirja lugedes, „wäga kahju, et ma selle kalli mehe sõpruse olen kaotanud. Kes teab — hääs tujus oleks ta mulle minu 10 rubla ehk muidu kinkinud!“

Salomon Wesipruul saatis mulle ühe kirja, mille sarnast pikkuse, wigade hulga ja uputawa mõttesügawuse poolest weel ei ole leitud. Wigasid ei taha ma siin korrata, pikkust pean ma kahandama, aga hää meelega näekfin ma, kui lugeja niisamafuguse karwu püsti ajawa imestusega Salomoni põhjatu mõttekuristiku sisse wahiks, nagu mina sinna sisse wahitsin, kuni pää ringi käima hakkas. Wesipruul kirjutab:

Kuustamata isand!

„Kõik, mis Teie „Kuulsuse narrides“ minu kohta lori-
 jete, tunnistab ainult seda, et Teie minuist ialgi dieti aru
 ei ole saanud, sest kui Teie minuist aru oleksite saanud,
 siis oleksite Teie aru saanud, et Teie minuist aru ei võigi
 saada, kuna mina väga hästi aru saan, et ma isegi enes-
 sest aru ei saa, sest üksigi luuletaja ei saa enesest aru,
 kui ta niisugune luuletaja on, et luuletajad teda luuleta-
 jaks võiksid nimetada, sest see ei ole luuletaja, kellest
 luuletajad kohe aru saavad, et ta luuletaja ei ole, vaid
 need on luuletajad, kelle rinnus kaks hinge elavad, mille-
 dest kumbgi teisest aru ei saa, nagu Anastasius Blau
 luuletab, ja kelle hingest pragu läbi läib, mis maailmast
 läbi läib ja maailma otsani ulatab, nagu Heyne luuletab,
 mil wiimne luuletaja lauldes ja hõisates wanast maailma
 majast välja läheb, mis kergesti mõista on, sest et jään
 enam kirjastajaid, kes käsikirju kirjastavad, ega lugejaid,
 kes luuletusi loewad, ei ole, vaid kõik on tühi ja kole ja
 kuulsust enam ei ole, mis üks väga hää riim on, millest
 Teie aga aru ei saa, sest et Teie luuletajatest aru ei saa,
 mis ta suur ime ei ole, sest et mina isegi enesest aru ei
 saa, kuid nii palju saan ma aru, et minu waim arusa-
 mata mõistatus on, ehk ta küll mu tulewates lauludes kui
 selge wesi woolama saab, kuhu taewa tähed sisse paistavad.“

(Nii olt sõna sõnalt Wesipruuli kirja esimene lause.
 Ma minestasin teda lugedes kolm korda ära, läksin siis
 pääst hulluks ja lasin ennast kaks nädalat arstida, enne
 kui mõistus nii kaugele selgis, et edasi võisin lugeda.
 Sissejuhatusest ei ole ma tänapäewani täiesti aru saanud,
 ehk ma küll omast pääst puuduvad märgid juurde lisasin.
 Järgmised laused olivad palju pikemad ja kummalikumad.
 See sünnib osalt kadeduse, osalt lugeja terwise hoidmise
 pärast, et ma talle Salomoni lauseid edespidi enam täie-
 lisel näol ette ei pane, vaid lopsakad lehed ja vied nende
 küljest ära kikkun ja paljad mõtte raod järele jätan. Wan-
 duda ei wõi ma mitte, kas needgi tõesti Salomoni mõt-
 ted on, wõi on ta hoopis teist tahtnud ütelda.)

„Ma näen“ — nii ei kirjuta Wesipruul mitte, aga nii arwan ma umbes tema mõtteläigu olewat —, „et Teie igapidi tühi inimene olete; Teie olete nii tühine, et Teie wist peeglis midagi ei näe, kui sinna sisse waatate. Teie halbist jutufesest näen ma, et Teie oma imestust minu kõrgete annete üle täiesti ei suuda salata, aga siiski neid lugejate ees tahtlasets püüate teha. Ma ütlen, et see asjata püüdmine on. Ei Teie ega keegi maailmas suuda minu luulewaimu paigast liigutada; ta jääb ilka wana paiga pääle ja muutmata seksamaks, mis ja kus ta mu sündimise tunnil oli... Teie puhute pasunaga wälja, mina olewat freiskooli eksamist läbi kukkunud. See on tõsi; aga kas ma wähem luuletaja oleksin olnud, kui ma mitte läbi ei oleks kukkunud? Ma ütlen julgesti: ei ja jah. Sigemalt seletama ei hakka ma seda mitte, sest et Teie sest aru ei saaks. Kuid seda küsin ma õigusega: Kui palju on Eesti kirjanikkude seas neid, kes endid hariduse poolest minuga mõttsiwad võrrelda? Kui mitmed neist, kes meie ajalehti toimetawad, raamatuid kirjutawad ja kirjanduse üle armustusi annawad, on oma hariduses nii kaugele jõudnud, et nad freiskooli eksamist jätsakswad läbi kukkuda? Ma ütlen, neid on wähe. See ei ole suur õnnetus. Mis teeb Eesti kirjanik kõrge haridusega? Pääasi on, et ta tööd ei salli ja et tal tähestik selge on. Pisut grammatikat ja õigekirjutuse tundmist oleks soowida, aga nende puudus ei takista kedagi. Jumal tänatud, selle ja mõne muu asja poolest walitseb Eesti luulertigis weel täieline wabadus. Kui wafikad kirjutada mõistakswad — keegi ei keelaks neid Eesti kirjanikkude liiki astuda. Ja mina ei peaks sinna passima!... Minu ainsad takistajad on kirjastajad ja ajalehete toimetajad, kellel kirjatööde wäljalootamise kohta mõistusewastaline mõju on. Rahju, et see walik haridus, mida Teie näite soowiwat, ka nende külge kui katk ähwardab hakata. Mis nelle meeldib, seda peab waene rahwas lugema; mis neile ei meeldi, peab kotti jääma. Naeru wäärt! Ma wõin omast käest tunnistada, et neile misgi asi ei meeldi. Neid peaks maa

päält ära kaotatama; siis alles tuleks walge ette, et ainult need õiged kirjanikud on, kellest weel midagi trüüks ei ole ilmunud. Kirjutage seda oma piltade kõrwade taha!

Tõppeks weel lühike ja selge sõna: Kui mina Suur Tõu wõi Greeklaste kangelane Murjan oleksin; kui mu kehaline jõud mu waimu kangufega käsi käes käits; kui ma juuri puudega tüüts maa seest kistuda ja nagu wana Atlas maad oma jalgade alufeks wõiksin teha; kui ma püüfide ja mõõfadega oskatsin mängida; kui mu hääl nii kohutaw oleks kui haikalade mõirgamine; kui mu luum weri mu kannatlikku meelt juudaks segada — siis ei teaks ma selgesti, mis ma teeksin, aga ma arwan, ma astuksin siis Teie ette ja ütleksin Teile suu fisse, et Teie „narride narr“ olete, sest Teie tahate narrifid targaks teha ja teete tarfu narrideks. Sapiendus satanas.

Teid igawesti põlates

Salomon Westpruul.

P. S. Urge püüdkte mind selle kirja pärast asjata taga ajada. Ma tean, et ma ülijulge olen olnud, aga mina loodan oma wiledate jalgade pääle.“

Täielisel näol oli Westpruuli firi neli wõi wiis korda pikem ja umbes sada korda kunstlitum, aga, nagu öeldud, pidin ma tema kaunimad õilmed ära noppima, sest et nende lõhn nii lange oli, et ta iga lugejat uimastada ähwardas.

Õigekirjutuse wigadest palju waesem, siju poolest lühem ja tuumafam on masinate wäljamõtleja Jaan Tatika firi, mis fiin muutmata näol järgneb:

„Mees?

Deie ollede Mo mele härrast, se on Mo süddamell suregj rõmugi, Et deie Mo hüdmistesd ästi arro ollede sanud. iseärranes on winne sõnna; gus deie ütledde et wastassed seadussed Minno waimu jõudu Ei olle suutnud murta; wägga Mo mele härrast, jah! seadussed on Minno wastassed. sest muido ollefid Minno massinad teig jubba käimas: ja mailm Minno gulsust däf? braegust on Mo luggo pahha, sest Mull ei olle rahha! laenage Mulle 500 rupla; ga se on wägga Mo mele här-

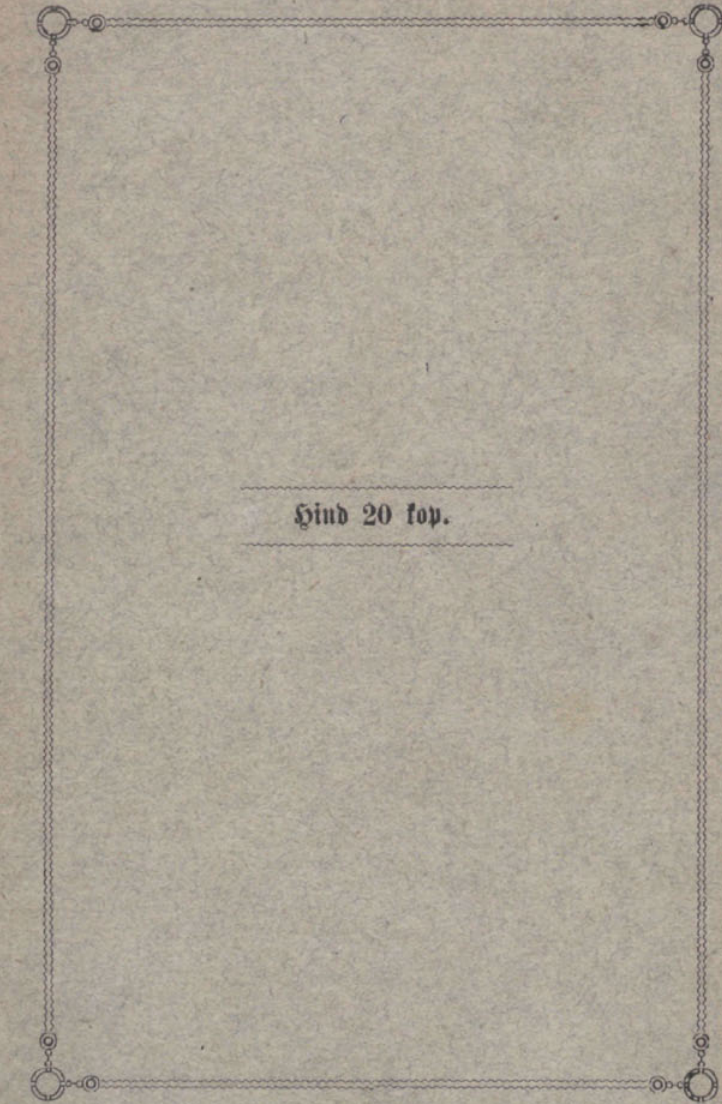
rast, et deie messibruli ästi ollede läbbidömmand. sest
se on se keigesurem nar mis ma hial On,
jan Dattigas."

Auus, õiglane Tatikas! Ma pühkisin seda kirja lugedes ühe
pisara filmist. See on iga kirjaniku kõige suurem õnn, kui
ta teab, et vähemasti üks mõistlik lugeja temast täiesti aru on
saanud. Et Tatikas kogemata „saatuste“ asemel „seadused“
oli lugenud, ei tähendanud mitte midagi; ta oli minu põhjus-
mõttesti süügi aru saanud ja see pani mind rõõmu pärast lakke
hüppama.

Kõigest kõiki olin ma 125 kirja saanud, millede ärajaatjad
— ainus Tatikas maha arvata — kõik märku andsid, et
nad mulle seda või teist wiga tahawad teha, kui ma narrisid
narrimata ei jäta; mõned lubasid kontide murdmisega lep-
pida, mõned ähwardasid koguni mind oma sõprusest ilma
jätta; kõik aga ristisid mind kentsaka ühisusega „narride
narriks.“ See kurwastas mind. Ma ei raatsinud kontidest,
sõpradest ega targa nimest lahkuda. Ma sain aru, et see üksi
tark on, keda hääd sõbrad seks tahawad pidada.

Et ma kõigest sõpradest ilma ei tahtnud jääda, siis jätsin
narride kujutamise seisma; nende käest, keda ma juba pahan-
danud olin, lätsin lepitust — ja trüki luba paluma, sest tühja
tööd ei wiitsinud ma ka teinud olla. Proua Agnes Trump
tõmbas esiotsja näo mossi, aga Hermannini haigutamist nähes
andis ta järele ja pani mulle oma enese piijuse käega (tin-
dad nr. 5—5¹/₂!) kohwi kõrwaks suure päntsaka magusat
kooki ette. Ferdinand H. laenas minu käest weel 15 rubla
ja jäi mu sõbraks. Wesipruuli otsisin ma laua asjata taga;
kui ma tema wiimati üles leidsin ja just lepitamisest juttu taht-
sin teha, pistis ta nii wiledasti putku, et ma teda kätte ei
saanud. Ma wärisen tema lepitamata waenluse pärast, aga
ei või parata. Tema filmas pean ma „narride narriks“
jääma. Mu süda on raste; ma ei julge ennast wabandama
hakata, waid jätan otjuse tegemise lugejate hooleks, kes mui-
dugi kõik targad on.

—
Sind 20 top.
—